

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Nikol Kubiczková

Podpis jako podstatná náležitost směnky

Diplomová práce

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podpis jako podstatná náležitost směnky vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. března 2012

.....

Nikol Kubiczková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala za odborné vedení, cenné rady a připomínky, za trpělivost a za vstřícný přístup vedoucí této diplomové práce JUDr. Zdence Papouškové, Ph.D.

Také bych ráda poděkovala JUDr. Janě Navrátilové za pomoc při analýze judikatury a za cenné podněty z praxe.

Obsah

Úvod	5
1 Podstatné náležitosti směnky	8
1.1 Podstatné náležitosti směnky cizí	9
1.1.1 Označení „Směnka“	9
1.1.2 Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu	9
1.1.3 Směnečník (dlužník)	10
1.1.4 Splatnost směnky	11
1.1.5 Platební místo	12
1.1.6 Remitent	12
1.1.7 Datum a místo vystavení směnky	12
1.1.8 Podpis výstavce	13
1.2 Výjimky nedodržení podstatných náležitostí cizí směnky	13
1.3 Podstatné náležitosti směnky vlastní	13
1.4 Nepodstatné náležitosti směnky	14
1.4.1 Doložka protestovní	14
1.4.2 Doložka úzkosti	14
1.4.3 Doložka domicilační	15
1.4.4 Doložka o efektivním placení	15
1.4.5 Rektadoložka	15
2 Podpis	16
2.1 Podstata a funkce podpisu obecně	16
2.2 Funkce podpisu na směnce	17
2.3 Platnost podpisu na směnce z hlediska formálního	18
2.4 Platnost podpisu na směnce z hlediska materiálního	20
2.5 Problém samostatnosti a vzájemné neodvislosti podpisů na směnce	21
2.6 Podpisy vyskytující se na směnce	22
2.6.1 Podpis výstavce	22
2.6.2 Podpis akceptanta (příjemce)	23
2.6.3 Podpis směnečného rukojmí	25
2.6.4 Podpis indosanta	26
2.6.5 Podpis v souvislosti se směnečnou intervencí	26
2.6.6 Podpis, který stvrzuje zaplacení směnky	27
2.7 Právní způsobilost osob, které se podepisují na směnky	27
2.7.1 Směnečná způsobilost fyzických osob	28
2.7.2 Směnečná způsobilost právnických osob	29
2.7.3 Osoby jednající za právnické osoby	29
2.7.4 Překročení zmocnění osob oprávněných jednat za právnickou osobu	31
3 Vady podpisů na směnce	33
3.1 Absence podpisu na směnce	36
3.2 Problematika spojená se zfalšovanými podpisy na směnce	37
3.2.1 Směnečné rozkazní řízení	38
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	47
Resumé	49
Summary	50
Klíčová slova	51
Keywords	51

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma směnky, konkrétně podpisů na ní se vyskytujících, z důvodu zájmu o danou problematiku. Jak lze vidět, tak se směnka stává čím dál tím více využívaným nástrojem, zejména zajišťovacím. Mnoho laiků, kteří do problematiky směnek nezabředli, nepřikládá směnce tak velký význam, jak by se jí patřilo. Pro mnohé je to pouhý list papíru s pár informacemi, a proto i podepisování této listiny nevěnují přílišnou pozornost. Jsou i tací, kteří tento list papíru podepíší, aniž by si uvědomili následky, které jim jeden jejich podpis může přinést. Na podpisy speciálně jsem se ve své práci zaměřila z toho důvodu, že se jedná o jednu z podstatných, zákonem stanovených, náležitostí směnky, které zákon směnečný a šekový příliš neupravuje. V práci bych chtěla především poukázat na to, jak důležitou roli podpis na směnce hraje, a chtěla bych upozornit na některé problémy, které se k podepisování směnek vážou.

„Směnka je dlužnický cenný papír, který slouží jako prostředek obchodního a méně často i finančního úvěru a zároveň platební prostředek“.¹ Historie směnky se datuje přibližně do 12. století, kdy se listiny, které byly velmi podobné směnkám, používaly v severoitalských městských republikách. Dokonce lze říci, že směnka byla prvním cenným papírem v pravém slova smyslu² a byla také prvním cenným papírem, se kterým se začalo obchodovat. V období kolem 12. století znesnadňovalo rozvoj obchodu (zejména mezi cizími městy) několik překážek. Mezi ty nejdůležitější patřila měnová roztržičnost a pak také velké riziko, které musel obchodník podstoupit při cestování s velkým obnosem hotových peněz do vzdálených míst. Směnka tyto problémy překlenula a stala se tak v té době velmi oblíbeným nástrojem mezinárodního platebního styku. Nejdříve se vyvinula směnka vlastní jako slib bankéře v cizím městě obchodníkovi (kupci), že buď on sám, nebo jeho obchodní partner v místě placení, zaplatí v příslušném místě v tamní měně příslušnou částku³. Směnka cizí se objevila až později během 13. - 14. století.⁴

Postupný rozvoj směnek, a s tím související roztržičnost právních úprav, vyžadoval jejich sjednocení. Snahy o unifikaci směnečného práva na několika světových konferencích, zejména na Haagských směnečných konferencích (konaly se v letech 1910 a 1912), byly více či méně úspěšné. Velmi významná byla až Ženevská konference, která se konala v roce 1930⁵. Výsledkem této konference bylo přijetí tří úmluv – Úmluvy o jednotném směnečném zákoně, Úmluvy o střetech zákonů a Úmluvy o směnečných poplatcích, přičemž nejvýznamnější byla první zmíněná Úmluva

¹ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. s. 411.

² KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 7.

³ Směnka vlastní v počátcích plnila funkci dnešního cestovního šeku.

⁴ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 163.

⁵ Byla zde také zastoupena Československá republika.

spolu s jejími přílohami. Do okruhu států, které se řídí ženevskými konvergenčními, patří státy, které přistoupily k úmluvám hned zpočátku nebo které přistoupily později, ne však všechny státy úmluvy také ratifikovaly (např. Československá republika). V některých státech ačkoli nejsou účastníky zmíněných dohod tak i přesto jejich směnečná právní úprava vychází právě z těchto ženevských úmluv. Mimo sféru vlivu úmluv zůstaly státy anglo-amerického systému, jejichž směnečná právní úprava je inspirována zejména anglickým směnečným zákonem z roku 1882 (The Bills of Exchange Act) a třetím oddílem Uniform Commercial Code (americký obchodní zákoník)⁶.

V České republice bylo ženevské směnečné právo zavedeno až později v období Protektorátu na základě vládního nařízení č. 111/1941 Sb., o Jednotném směnečném řádu, ze dne 19. prosince 1940. Tato úprava platila až do konce německé okupace, kdy na jejím konci nebylo jasné, jaká směnečná úprava bude nadále v platnosti (zda ta která platila před okupací, nebo ta která byla platná během okupace), a byly zde také rozpory s úpravou na Slovensku. Tuto situaci vyřešilo až přijetí směnečného a šekového zákona č. 191/1950 Sb., který všechny dosavadní předpisy zrušil, a který platí, pouze se dvěma novelami, dodnes. Zákon směnečný a šekový transponoval do českého právního řádu ženevskou Úmluvu o jednotném směnečném právu (čl. I. §1 - §78 zákona) a Úmluvu o střetech zájmů (čl. I. §91 - §98 zákona). Protože zákon upravuje jak problematiku směnky, tak problematiku šeků, je rozdělen do tří samostatných paragrafovaných článků, kdy v prvním článku jsou upraveny směnky vlastní i cizí (§1 - §98 zákona), v druhém jsou upraveny šeky (§1 - §75 zákona) a ve třetím jsou upraveny společné otázky týkající se směnky a šeků (§1 - §11 zákona).

Ve své práci použiji zejména metodu analýzy, kdy se budu snažit o rozbor problémů, které souvisí s podpisem na směnky. Mým cílem bude systematické shrnutí tématu dosud zpracovaného v odborné literatuře, odborných článcích, platné právní úpravy a judikatury českých soudů, které se pokusím obohatit svými názory na danou problematiku. V práci budu vycházet zejména z publikací a článků JUDr. Zdeňka Kovaříka, který působí jako předseda senátu Vrchního soudu v Praze, a který je považován za jednoho z největších odborníků v oblasti směnky a směnečného práva, a s jehož názory se z velké části ztotožňuji.

Práci jsem rozdělila do tří kapitol, které se dále člení na podkapitoly a oddíly. V první kapitole se věnuji obecně podstatným náležitostem směnky cizí i směnky vlastní. Zmíním se zde také o nepodstatných náležitostech směnky a o zákonných fikcích při nedodržení některých podstatných náležitostí, ale to pouze okrajově. V této kapitole vycházím zejména z platné právní úpravy a to hlavně ze zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších

---

⁶ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 165-167.

předpisů. Druhá kapitola pojednává o funkci podpisu obecně a poté o funkci podpisu na směnce, zkoumá platnost podpisu z hlediska materiálního a formálního. V závěru druhé kapitoly se pokusím o výčet podpisů, které se na směnce mohou objevit, a nastíním problémy, které tyto podpisy různých osob mohou přinášet. I tato kapitola bude spíše teoreticky zaměřená a bude se opírat zejména o zákonnou úpravu, komentované znění zákona a odborné publikace. Třetí kapitola bude spíše zaměřena na praktické hledisko problematiky podpisů, respektive se budu snažit na základě podkladů aktuální judikatury českých soudů analyzovat vady podpisů na směnce, se zaměřením zejména na absenci podpisu a na zfalšování neboli padělání podpisu a s tím spojené problémy. Z velké části se ve třetí kapitole, u problematiky zfalšování podpisů, zastavím u jednoho, v poslední době, z nejvýznamnějších rozhodnutí Nejvyššího soudu, které řeší problematiku dokazování pravosti podpisů v námitkovém řízení. Následně pak rozeberu názory odborníků, kteří jsou proti tomuto rozhodnutí, ale také názory příznivců tohoto rozhodnutí.

1 Podstatné náležitosti směnky

Legální definici směnky bychom v zákoně č. 151/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZSŠ), hledali jen těžko. V §1 zákona č. 591/1992 Sb., zákon o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, nalezneme pouze konstatování, že směnka je cenným papírem. Při pokusu o definování směnky můžeme tedy říci, že „směnka je listinný cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, ve kterém jeho výstavce buď sám slibuje, že zaplatí jiné osobě určitou peněžitou částku (pak jde o směnku vlastní), anebo platit určité osobě prikazuje (v tomto případě jde o směnku cizí)“⁷. Laicky řečeno, za směnku lze považovat každou listinu, která obsahuje náležitosti, vyjmenované v ZSŠ určené buď pro směnku vlastní, nebo cizí. Podle mě na první pohled zcela jasná záležitost, kdo by si jen pomyslel, jaké problémy s sebou může směnka přinést...

Listina, která neobsahuje všechny podstatné náležitosti, které jsou uvedeny v ZSŠ, není „pouze“ smenkou neplatnou, nýbrž není smenkou vůbec.⁸ Existuje taxativní výčet výjimek nedodržení podstatných náležitostí směnky, které jsou uvedeny v čl. I. §2 odst. 2,3,4 ZSŠ, kterými se budu zabývat později. Je třeba podotknout, že podmínkou pro platnost a účinnost směnky je pouze fakt, že v sobě zahrnuje všechny zákonem vymezené podstatné náležitosti. Pravdivost údajů v tomto případě není vůbec relevantní.

Od podstatných náležitostí, nezbytných pro existenci a platnost směnky, je potřeba odlišit nepodstatné náležitosti směnky, které ve směnce mohou být uvedeny, ale nemusí. Jejich absence v listině nečiní směnku neplatnou. Hovoříme o tzv. doložkách výběrových, fakultativních, popřípadě o doložkách vedlejších, které zpravidla postrádají bezprostřední význam pro práva a povinnosti, které ze směnky plynou.⁹

Dříve než se budu zabývat náležitostmi směnky, ráda bych vymezila druhy směnek, se kterými se můžeme v praxi setkat. Z platné právní úpravy známe dva základní druhy směnek – směnku cizí a směnku vlastní. Směnku vlastní můžeme definovat jako „bezpodmínečný slib výstavce listiny (dlužníka), že zaplatí věřiteli (remitentovi) určitou peněžní sumu“¹⁰. Směnka cizí je naopak „příkaz výstavce směnečníkovi (dlužníkovi), aby v určitý přesně stanovený den na určitém místě zaplatil přesně stanovenou určitou peněžní sumu oprávněné osobě (věřiteli)“¹¹. V případě

⁷ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 173.

⁸ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. 1. vydání. Brno: ECON publishing, s.r.o., 2005, s. 16.

⁹ KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 75.

¹⁰ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 175.

¹¹ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. 1. vydání. Brno: ECON publishing, s.r.o., 2005, s. 19.

cizí směnky se mohou v listině objevit tři různé osoby, ale může také nastat případ, kdy výstavce a oprávněná osoba, bude jedna a tatáž osoba.

1.1 Podstatné náležitosti směnky cizí

Ve většině případů nám k pořízení směnky poslouží formuláře, které jsou dostupné v bankách nebo v jednotlivých podnicích či firmách. Tyto formuláře obsahují všechny nezbytné náležitosti, které má platná směnka podle zákona mít. Pokud ovšem takový formulář k dispozici nemáme, musíme tyto náležitosti znát a dbát na jejich dodržení.

Podstatné náležitosti směnky cizí jsou uvedeny v §1 ZSŠ: „Cizí směnka obsahuje: **1.** označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, ve kterém je listina sepsána; **2.** bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu; **3.** jméno toho, kdo má platit (směnečníka); **4.** údaj splatnosti; **5.** údaj místa, kde má být placeno; **6.** jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno; **7.** datum a místo vystavení směnky; **8.** podpis výstavce.“ Kogentnost čl. I. §1 ZSŠ vyplývá z čl. I. §2 odst. 1 ZSŠ, který nám říká, že listina, které chybí údaje uvedené v §1 ZSŠ není platná jako cizí směnka.

1.1.1 Označení „Směnka“

Ve směnečném právu dochází k prolomení zásady, že listina se posuzuje podle obsahu nikoli podle názvu – označení. První z obsahových náležitostí směnky je samo označení „směnka“ (tzv. směnečná klauzule), která je nezbytná pro její platnost.

Slovo směnka nestačí napsat pouze do nadpisu listiny, musí být součástí jejího textu. Toto slovo vždy musí být ve stejném jazyce, v jakém je napsaný celý text listiny. Postačí napsat jednoduše „směnka“. Nevyžaduje se bližší označení jako např. směnka vlastní, směnka cizí či vistasměnka. Diskutabilní je pak označení „směnečná listina“ nebo „směnečný příkaz“ či „směnečný úpis“. Zákon se o takových výrazech nezmiňuje, proto se v daném případě nebude jednat o platnou směnku.¹²

Co se týče jazyka, ve kterém je listina sepsaná, zde zákon neukládá žádná omezení. Může se jednat o jakýkoli existující jazyk, který je však srozumitelný potencionálním majitelům směnky. Celý text listiny musí být napsán pouze v jednom jazyce. Nelze část textu napsat v jednom a další část textu v jiném jazyce.

1.1.2 Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu

Ve většině případů je tento bezpodmínečný příkaz v listině uveden prostým „zaplat’te“. Příkaz musí být bez jakékoli podmínky, ať už se jedná o podmínku odkládací, rozvazovací nebo

---

¹² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 80.

jinou. Vyjádření jakékoli podmínky v listině, která souvisí se zaplacením peněžní sumy, činí listinu jako směnku absolutně neplatnou. Je potřeba se vyvarovat výrazům jako jsou „zaplat’te, až...“, „zaplat’te, jestliže...“ a podobně.¹³

Příkaz musí směřovat k zaplacení určité směnečné sumy. U vyjádření peněžité sumy musí být uvedena měna, ve které má být za směnku zapláceno. Zákon ani v tomto případě nestanoví žádná omezení. Suma tedy může být vyjádřena v jakékoli existující reálné měně. Podle čl. I. § 41 ZSŠ lze však směnku, která má být zaplácena v cizí měně, zaplatit v měně místa, kde má být placeno. V tomto případě dlužník zaplatí hodnotu směnky v měně platebního místa, kterou měla směnka v době splatnosti. Pokud směnka nestanoví, v jakém kurzu se tento převod provede, pak se bude vycházet z kurzovního lístku ze dne splatnosti směnky. Pokud věřitel nechce, aby došlo k této situaci, musí nechat směnku vystavit a akceptovat s doložkou o efektivním placení, která je nepodstatnou náležitostí směnky.¹⁴

Směnečná suma musí být ve směnce však uvedena pouze jedna. Pokud se v textu listiny objeví více peněžitých částek, není to důvod neplatnosti směnky, ale podle čl. I. § 6 odst. 2 ZSŠ, bude platit suma nejnižší. Pokud by nastal případ, že by se stejná suma objevila v textu vícekrát, pak tato suma platí pouze jednou.

Zákonem stanoveno není, avšak v praxi se tak běžně činí, že směnečná suma je vyjádřena jak číselně, tak také slovně. Pokud se tyto dva údaje neshodují, pak se postupuje podle čl. I. § 6 odst. 1 ZSŠ. Má za to, že platí suma vyjádřena slovy.

V souvislosti se směnečnou sumou můžeme hovořit také o zúročení směnečné sumy. Zákon v tomto případě v čl. I. § 5 ZSŠ privileguje směnky splatné na viděnou a směnky splatné za určitý čas po viděné. U těchto typů směnek může být v textu listiny uvedena úroková sazba spolu s úrokovou mírou. Pokud ale v textu listiny není úroková sazba uvedena, nemá na ni věřitel nárok. Uvedení úrokové sazby u jiných typů směnek, u fixních směnek a datosměnek, nečiní směnky neplatné, jsou pouze, co do úrokových sazeb, neúčinné.

1.1.3 Směnečník (dlužník)

Zákon nám pro označení směnečníka nestanoví žádné pravidlo. Z čl. I. § 2 odst. 3 ZSŠ vyplývá, že je žádoucí uvést celé jméno a bydliště směnečníka. Pokud totiž není v textu směnky uveden údaj místa splatnosti, má se za to, že směnka je splatná v místě, které je uvedeno u jména směnečníka.

---

¹³ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 187.

¹⁴ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. 1. vydání. Brno: ECON publishing, s.r.o., 2005, s. 31.

V praxi se směnečník-právnícká osoba vyplňuje podle údajů, které jsou v obchodním rejstříku včetně identifikačního čísla, a směnečník-fyzická osoba se vyplní podle údajů z osobních dokladů, nejčastěji z občanského průkazu, včetně rodného čísla.

1.1.4 Splatnost směnky

Zákon nám v čl. I. § 33 ZSŠ stanoví čtyři různé způsoby určení dne, kdy je směnka platná. Směnka může být vystavena na viděnou, na určitý čas po viděné, na určitý čas po datu vystavení a na určitý den. Pokud v textu směnky údaj o splatnosti chybí, z čl. I. § 2 odst. 2 ZSŠ vyplývá, že taková směnka je splatná na viděnou.

Směnka splatná na viděnou je tzv. **vistasměnka** neboli směnka splatná při předložení. Tento typ směnky musí být přeložen v lhůtě jednoho roku od data vystavení. Výstavce tuto jednoroční lhůtu může prodloužit ale také zkrátit, může v textu listiny určit datum, před kterým nesmí být směnka předložena.¹⁵ Indosant¹⁶ může lhůtu pouze zkrátit. Směnka se tedy stává splatnou předložením dlužníkovi bez toho, aby o tom dlužník musel být předem informován. Tento typ směnky není pro dlužníka výhodný z toho důvodu, že věřitel může směnku předložit již následující den po vystavení směnky.

Směnka splatná na určitý čas po viděné je známá jako **lhůtní vistasměnka**. Lhůtní vistasměnka je upravena v čl. I. § 23 ZSŠ. Je velmi podobná vistasměnce. Také musí být přeložena k přijetí do jednoho roku od data vystavení. Tuto lhůtu může výstavce zkrátit nebo prodloužit, indosant ji může pouze zkrátit. U lhůtní směnky je důležitý den akceptace směnky směnečníkem. Právě od tohoto data se počítá datum splatnosti.

Ve směnce splatné na určitý čas po datu vystavení, tzv. **datosměnka**, je uvedena doba splatnosti určitým časovým úsekem po datu vystavení (např. směnka je splatná za 30 dnů od data vystavení). Tedy od prvního dne po datu vystavení se začne počítat doba uvedená ve směnce. Pokud je již na počátku zřejmé kdy bude směnka splatná, je lepší pro přehlednost uvést do textu směnky konkrétní datum.¹⁷

Posledním typem je směnka splatná v určitý den tzv. **fixní směnka**. Tato směnka je co do splatnosti nejjednodušší a nejvíce používaná. V této směnce je jako den splatnosti uveden konkrétní den, který je od vydání směnky všem stranám známý, neboť je uveden přímo v textu směnky. Den splatnosti nelze uvést alternativně, dvěma daty, uvedením časového úseku „od do“ či uvedením špatného data (např. 31. února 2012) pod sankcí neplatnosti směnky. Pokud je u data splatnosti uveden i konkrétní čas, kdy má být placeno, nahlíží se na to, jako by datum uvedeno

---

¹⁵ Viz čl. I. § 34 odst. 1 a odst. 2 ZSŠ.

¹⁶ Osoba, která převádí směnku rubopisem na jinou osobu (indosatáre). Viz dále.

¹⁷ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 193.

nebylo, a směnka je tedy také neplatná. Přípustné je určení splatnosti určitým jednodenním svátkem (např. na Štědrý den 2012), určitým pojmenováním dne v týdnu ve vazbě na jiné datum (např. druhá středa následující po Novém roce 2012) aj.¹⁸ Podle čl. I. § 36 ZSŠ lze splatnost určit také začátkem, středem nebo koncem určitého konkrétního měsíce v roce, čímž se rozumí prvý, patnáctý nebo poslední den tohoto měsíce v roce.

1.1.5 Platební místo

Platebním místem, je takové místo, kde má dojít ke splnění povinností směnečníkem. Je to místo, kde věřitel musí předložit směnku k proplacení. Místo musí být určeno v textu směnky konkrétně. Nejčastěji je platebním místem místo bydliště či sídlo směnečníka, bydliště či sídlo remitenta nebo kdekoli jinde v rámci celého světa na konkrétní adrese. Pokud místo splatnosti směnky není v textu uvedeno, postupuje se podle zákonného určení tohoto místa, konkrétně podle čl. I. § 2 odst. 3 ZSŠ, který nám říká, že pokud není uvedeno platební místo, je jím místo bydliště směnečníka, které je uvedeno u jeho jména. Proto je velmi důležité při označení směnečníka (viz podkapitola 1.1.3.) uvést plnou adresu. Není přípustné označení alternativního místa splatnosti či příliš neurčité označení místa splatnosti (např. v Olomouci, na náměstí v Praze). Takto určené místo splatnosti by bylo považováno neuvedené, tedy směnka by byla neplatná, a v tomto případě by se nedalo postupovat podle čl. I. §2 odst. 3 ZSŠ.¹⁹

1.1.6 Remitent

Remitent je označení pro osobu, které nebo na jejíž řad má být ze směnky placeno. Je to osoba, v jejíž prospěch byla směnka vydána a které plynou ze směnky určitá práva. Okamžikem převzetí směnky se tato osoba stává věřitelem, tudíž osobou oprávněnou k předložení směnky směnečníkovi. Zákon neupravuje, jak má být remitent označen, ale je jasné, že musí být dostatečně určitě označen, aby bylo zřejmé, komu práva ze směnky náleží. Nelze tedy napsat pouze „zaplat'te panu Byrtusovi“, směnka také nemůže znít pouze „na majitele nebo doručitele“.²⁰ V obou dvou případech by se jednalo o směnku neplatnou.

1.1.7 Datum a místo vystavení směnky

Další obligatorní náležitostí směnky cizí je datum a místo vystavení. Datum musí být, podobně jako u směnky fixní, určité (den, měsíc, rok) a také musí být existující (nelze uvést datum 30. 02. 2011). Z principu pak vyplývá, že datum vystavení musí být dřívější než datum

¹⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 97-99.

¹⁹ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 195-196.

²⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 89.

splatnosti, jinak by směnka byla neplatná.²¹ Pokud místo vystavení ve směnce chybí, potom, jak nám říká čl. I. § 2 odst. 4 ZSS, bude místem vystavení místo, které je uvedeno u jména výstavce. Nebude-li u jména výstavce místo bydliště nebo sídlo uvedeno, bude směnka taktéž neplatná. O absenci data vystavení zákon nehovoří, proto zde nepoužijeme zákonné určení jak je tomu u místa vydání a směnka bude neplatná.

1.1.8 Podpis výstavce

Zákon pro podpis výstavce nemá žádné zvláštní požadavky. Postačí vlastnoruční podpis. V praxi se ovšem zažil způsob, při kterém výstavce čitelně napíše své údaje z osobního dokladu (jméno, příjmení, adresa, včetně rodného čísla nebo data narození) a poté připojí svůj vlastnoruční podpis. Podpisem výstavce text směnky končí. Více se budu podpisu věnovat v následujících kapitolách.

1.2 Výjimky nedodržení podstatných náležitostí cizí směnky

V zákoně taxativně vymezených případech nebude směnka neplatná, i když bude postrádat některou z podstatných náležitostí cizí směnky. Tyto případy jsou vymezeny v čl. I. § 2 odst. 2 až 4 ZSS. Pokud ve směnce chybí údaj splatnosti, platí, že tato směnka je splatná na viděnou. Při absenci platebního místa platí, že toto místo je bydliště nebo sídlo uvedené u jména směnečníka. Není-li ve směnce uvedeno místo vystavení, zákonem se určí, že jím je místo uvedeno u podpisu výstavce.

V každém jiném případě, pokud ve směnce cizí chybí kterýkoli údaj z podstatných náležitostí, je tato směnka neplatná.

1.3 Podstatné náležitosti směnky vlastní

Podstatné náležitosti směnky vlastní vymezuje čl. I. § 75 ZSS: „Vlastní směnka obsahuje: **1.** označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána; **2.** bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu; **3.** údaj splatnosti; **4.** údaj místa, kde má být placeno; **5.** jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno; **6.** datum a místo vystavení směnky; **7.** podpis výstavce“.

Na první pohled jsou podstatné náležitosti vlastní směnky stejné jako podstatné náležitosti směnky cizí. Jediným rozdílem u podstatných náležitostí směnky vlastní je skutečnost, že výstavce a dlužník je jedna a tatáž osoba. Bezpodmínečný slib bude u směnky vlastní znít – „zaplatím, zavazuji se zaplatit“. Směnečný vztah u směnky vlastní je tedy pouze dvoustranný – věřitel tj.

---

²¹ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. 1. vydání. Brno: ECON publishing, s.r.o., 2005, s. 46.

osoba, které směnka přiznává určitá práva a dlužník, tedy ten, kterému ze směnky vyplývají určité povinnosti.

I u směnky vlastní si musíme dát pozor na striktní dodržení podstatných náležitostí pod sankcí neplatnosti směnky a vyvarování se chyb, které jsou uvedeny v podkapitole 1.2. Doplnila bych pouze, že směnka vlastní na vlastní řad, tedy případ kdy slibuji, že zaplatím sama sobě, je neplatná. Naopak dodatky, které jsou ve směnce uvedeny, jsou sice zbytečné, ale nečiní směnku neplatnou.²²

V čl. I. §76 ZSŠ najdeme, stejně jako u směnky cizí, výjimky z nedodržení podstatných náležitostí vlastní směnky. „Pokud není ve směnce vlastní uvedeno datum splatnosti, platí, že je splatná na viděnou. Chybí-li ve směnce vlastní údaj platebního místa, má se za to, že je tímto údajem místo vystavení a zároveň místem výstavce bydliště. Není-li ve směnce uvedeno místo vystavení, platí, že tímto místem je místo uvedené u jména výstavce.“²³

1.4 Nepodstatné náležitosti směnky

Nepodstatné náležitosti směnky neboli doložky, jsou takové údaje, které mohou být ve směnce uvedeny, ale nemusí. Jejich absence v textu listiny nečiní směnku neplatnou. „Nepodstatné náležitosti, často užívané v praxi, jsou například: **1.** doložka protestační, **2.** doložka úzkosti, **3.** doložka domicilační, **4.** doložka o elektivním placení, **5.** rektadoložka, **6.** doložka zástavní, **7.** doložka hodnotová, **8.** doložka kauční, **9.** úroková doložka.“²⁴

1.4.1 Doložka protestační

Pro směnku cizí je tato doložka obsažena v čl. I. § 46 ZSŠ a pro směnku vlastní vyplývá z čl. I. § 77 ZSŠ, že tato doložka lze použít i pro ni. Nejčastěji je tato doložka ve směnce uvedena jako „bez protestu“, „bez útrat“. Pokud je obsažena v textu listiny směnky, zprošťuje majitele směnky povinnosti učinění protestu pro nepřijetí nebo nezaplacení proti dlužníkovi k zachování práv majitele směnky. Tato doložka ovšem majitele nezprošťuje směnku dlužníkovi včas předložit.

1.4.2 Doložka úzkosti

Doložka úzkosti je přípustná pouze u směnky cizí. Podle čl. I. §9 odst. 2 ZSŠ, výstavce může svou odpovědnost za přijetí vyloučit, pomocí doložky „ bez závazku za přijetí“ nebo „bez postihu za přijetí“. Touto doložkou se snaží věřitel vyhnout odpovědnosti za nepřijetí směnky

²² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 223 – Váz 2131, Váz 11513.

²³ Cit. čl. I. § 76 odst. 2-4 ZSŠ.

²⁴ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. 1. vydání. Brno: ECON publishing, s.r.o., 2005, s. 57.

dlužníkem, nejčastěji se tak děje při prodeji ještě neakceptované směnky. Vyloučit odpovědnost za nezaplacení dlužníkem ovšem věřitel nemůže, jak vyplývá z druhé věty uvedeného paragrafu.²⁵

1.4.3 Doložka domicilační

Jak z čl. I. § 4 ZSŠ vyplývá, směnku, jak cizí tak i vlastní, lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném. V textu listiny je obsaženo slovní spojení „splatno v...“ splatno u ...“. Domicilační doložkou se rozumí místo, kde má být směnka věřitelem - majitelem směnky předložena dlužníkovi. Je to adresa osoby, kde má dojít k zaplacení směnky. Touto osobou není ani dlužník ani věřitel, může jí být jakákoli fyzická či právnická osoba. Nejčastěji jí je peněžní ústav, který umožňuje bezhotovostní placení směnky.

1.4.4 Doložka o efektivním placení

Pokud se chce věřitel vyhnout možnosti, kdy je možno směnku v cizí měně zaplatit v měně místa placení, viz čl. I. §41 ZSŠ, musí do textu směnky zahrnout doložku o efektivním placení. Pokud směnka obsahuje tuto doložku, vyplývá z ní, že ji lze zaplatit pouze a výlučně v měně, která je uvedena u směnečné sumy. Doložku o efektivním placení je možno použít u obou druhů směnek.

1.4.5 Rektadoložka

Podle čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ, můžeme každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, převést rubopisem. Pokud je ovšem ve směnce uvedeno „nikoli na řad“ tzn., že ve směnce je uvedena rektadoložka, nelze směnku převést rubopisem, ale pouze občanskoprávní cestí.

---

²⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 49.

2 Podpis

2.1 Podstata a funkce podpisu obecně

Definici podpisu nikde v právních předpisech nenalezneme. Pro mnohé je význam tohoto pojmu zřejmý a jasný, ale i přesto existuje několik snah o definici tohoto pojmu. Podpisem se rozumí zejména „osvědčení faktické přítomnosti na určitém místě²⁶, dále osvědčení správnosti zaznamenaného ústního projevu²⁷, důkaz o souhlasu s obsahem podepsané listiny²⁸, a v neposlední řadě také doklad o souhlasu s písemným vyjádřením vůle podepsaného.“²⁹ „Zjednodušeně lze říci, že podpis je osvědčení určitého aktu, projevu vůle či právního úkonu a současně stvrzení totožnosti toho, kdo tento projev vůle, či právní úkon, učinil.“³⁰ Já osobně bych podpis označila za jakousi „vizitku“ určité osoby, pomocí které, tato osoba, vyjadřuje svoji vůli.

Laicky řečeno je podpis psaný text, který je učiněný rukou podepisované osoby. Jeho podoba je však v mnoha případech různá. Jedná se o zcela zmechanizovanou činnost, kdy v některých případech je jméno podepisované osoby zcela čitelné, někdy je jméno zjednodušeno a je čitelná pouze část, ale může se jednat také o jakýsi „klikihák“ mnohdy za hranicí čitelnosti, který s identifikací jména podepisované osoby nemá nic společného. Každý podpis je pro danou osobu charakteristický a každý podpis je jedinečný. Odborníci, kteří působí v oblasti forenzní vědy, jsou schopni analýzou zjistit, zda daný podpis učinil „jeho majitel“ či zda se jedná o napodobeninu nebo zfalšování podpisu jinou osobou.³¹ S tímto tvrzením zcela souhlasím, otázkou však je, s jakou přesností lze určit, zda se skutečně jedná o podpis dané osoby nebo zda už se jedná o napodobeninu. Jak všichni dobře víme, tak každý z nás se jen zřídka pokaždé podepíše zcela stejným způsobem.

V praxi rozeznáváme několik druhů podpisů – vlastnoruční podpis, podpis, ověřený podpis a parafu. Parafou se rozumí určitý znak nebo zkrácený podpis, ve většině případů počáteční písmeno příjmení parafující osoby. Ověřeným podpisem je takový podpis, jehož pravost je na listině, na které se podpis nachází, ověřena zákonem stanoveným orgánem (notářem, advokátem, obecním úřadem apod.). V § 40 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OZ), který říká že, „písemný právní úkon je platný, je-li podepsán jednající osobou; činí-li právní úkon více osob, nemusí být jejich podpisy na téže listině, ledaže právní předpis stanoví jinak. Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky v případech,

²⁶ Tímto se rozumí prezenční listina například potvrzení účasti na odborném semináři.

²⁷ Tímto se rozumí například, v souvislosti se soudním jednáním, podepsání protokolu o svědecké výpovědi.

²⁸ V tomto případě se bude jednat například o prohlášení u správního orgánu.

²⁹ SOKOL, Tomáš. Podpis, jeho podstata a role při právních úkolech. *Právní rádce*. 2004, č. 12, str. 4.

³⁰ SMEJKAL, Vladimír, SOKOL, Tomáš. Podpisy na papíře a digitálně. *CHIP*. 1996, č. 12, str. 40.

³¹ SOKOL, Tomáš. Podpis, jeho podstata a role při právních úkolech. *Právní rádce*. 2004, č. 12, str. 4-5.

kdy je to obvyklé. Je-li právní úkon učiněn elektronickými prostředky, může být podepsán elektronicky podle zvláštních předpisů“, je vymezen podpis obecně. Jak z citovaného ustanovení vyplývá, může jít v tomto případě o podpis vlastnoruční, elektronický, ale může zde být podpis také nahrazen mechanickým způsobem, například razítkem.

Pokud ale hovoříme o podpisu v souvislosti se směnkou, připadá v úvahu pouze vlastnoruční podpis, tedy podpis učiněný vlastní rukou podepisované osoby. Není zde rozhodné, zda podpis bude nečitelný či zda bude v psacím nebo tiskacím písmu. Vlastnoruční podpis je nepřímo vymezen v § 40 odst. 5 OZ: „K písemným právním úkonům těch, kteří nemohou číst a psát, je třeba úředního zápisu. Úřední zápis se nevyžaduje, má-li ten, kdo nemůže číst nebo psát, schopnost seznámit se s obsahem právního úkonu s pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, a je schopný vlastnoručně listinu podepsat“.

V poslední době velmi populární elektronický podpis je pro směnku bohužel nepřijatelný a to z jednoho prostého důvodu, že směnka je podle zákona (čl. I. § 2 odst. 1 ZSS a čl. I. § 76 odst. 1 ZSS) přípustná pouze v listinné podobě, zatímco elektronický podpis je použitelný pouze pro dokumenty v elektronické podobě. Zda-li bude směnka někdy v budoucnu zelektronizována je pouze otázkou diskuzí. Podle mého názoru by elektronická směnka mohla být krokem vpřed v dnešní moderní a elektronické společnosti, na druhou stranu se zde ale nabízí otázka, zda by se tímto krokem nestala směnka snadněji zneužitelná.

2.2 Funkce podpisu na směnce

Jak jsem již několikrát zmínila, podpis, přesněji řečeno podpis výstavce, je podstatnou náležitostí směnky, cizí i vlastní. Podpis na směnce, obecně, má dvě základní funkce, a to funkci zavazovací a funkci identifikační. První zmíněná funkce, tedy funkce zavazovací, činí podpis důvodem pro vznik směnečné povinnosti. Záleží na osobě podepisující směnku, zda se jedná o prvotního dlužníka (výstavce směnky) či o dlužníka následného (při převodu směnky rubopisem). Tedy bez určitého podpisu na směnce není směnečného dlužníka³². V případě směnek, jakožto listinných cenných papírů, jsou práva z nich vyplývající vtělená do určitého hmotného podkladu (listu), a tedy veškeré informace vztahující se k vtělenému závazku musí být známy každému majiteli směnky, ať už původnímu nebo následnému. Majiteli směnky musí být se směnkou na první pohled jasný obsah práv vtělených do směnky, ale také mu musí být známy zavázané osoby, tedy dlužníci. Proto závazek ze směnky nelze převzít žádnou jinou formou mimo směnečnou listinu.³³

---

³² Výjimkou je případ, kdy dlužnická povinnost vznikne nikoli převodem, ale přechodem povinnosti ve směnce uvedené. Např. úmrtí původního dlužníka a přechod této povinnosti na dědice zůstavitele.

³³ KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 6.

Co se týká funkce identifikační, tak z „každé listiny, která má založit něčí závazek, musí být zřejmé, kdo jej přebírá“³⁴. U většiny listin, hlavně smluv, najdeme identifikaci jak věřitele, tak dlužníka již v záhlaví listiny. V tomto případě nám tedy pouze podpis tuto informaci neposkytuje. V praxi se lze setkat i se směnkami, kdy budou dlužníci, popřípadě dlužník, v textu směnečné listiny přímo uvedeni. Ovšem častěji se objevují případy, kdy identifikaci osoby dlužníka můžeme zjistit pouze z podpisu na směnce uvedeném.³⁵ Problém zde ovšem nastává, pokud podpis dlužníka na směnce není čitelný. Jak jsem již v předchozí kapitole uvedla, je dobré a v praxi užívané, pod podpis dlužníka uvést jeho jména a příjmení spolu s bydlištěm či rodným číslem, pro lepší identifikaci a případnou nemožnost záměny dlužníků.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že svým podpisem na směnce se osoba zaváže k zaplacení směnečné sumy, a také její podpis bude sloužit jako identifikace pro další účastníky směnečného vztahu, zejména pro případy požadování splnění povinnosti nebo vymáhání nesplněné povinnosti. Aby podpis byl schopen zavazovat podepisující osobu, musí být platný, tedy musí splňovat určité kritéria. V takovém případě hovoříme o formální a materiální platnosti podpisu.

2.3 Platnost podpisu na směnce z hlediska formálního

Z pohledu formální platnosti podpisu zkoumáme, zda projev fyzické nebo právnické osoby se jako podpis jeví, zda má tento úkon podobu podpisu.³⁶ Pro to, abychom poznali, zda se v určitém případě vůbec o podpis jedná, máme k dispozici tři prameny. Prvním z nich je daná směnečná listina, na které je posuzovaný podpis. V tomto případě čteme listinu jako takovou, zkoumáme grafický projev na ní a posuzujeme, zda se v daném případě může jednat o podpis. Druhým pramenem je zákonná úprava. Bohužel úprava směnečného podpisu v českém zákonodárství chybí a zákonná úprava formy podpisu obecně je také nedostatečná. Třetím pramenem, ze kterého budeme při poznávání vycházet, jsou obecné zkušenosti o podpisu posuzovatele.³⁷ Podle mého názoru je pro poznání, zda se jedná o podpis, zejména pro laiky, nejjednodušší a lehce představitelné, tzv. „čtení listiny“ spolu s vlastními zkušenostmi, jak podpis vypadá. Na druhou stranu ale, bez znalosti zákonné úpravy, ať už minimální, se ve svém úsudku můžeme často zmylit.

Pro formálně správný podpis fyzické osoby „vyžaduje běžná zkušenost, aby na směnce byl vyznačen vlastnoruční projev, byť zcela nečitelný, který vykazuje zevní znaky podpisu, jak se lidé obvykle podepisují“³⁸. V této fázi zkoumání podpisu, tedy zkoumání podpisu z formálního

³⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 7.

³⁵ Tamtéž str. 7-8.

³⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 46.

³⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 9.

³⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 47.

hlediska, není podstatné, zda podepisovaná osoba skutečně existuje, zda je způsobilá podepsat směnku, zda se jedná skutečně o její podpis, nebo zda se nesnaží zfalšovat podpis jiné osoby. Není ani důležité, zda podpis skutečně zakládá určitý závazek. „Kritériem formální platnosti podpisu tedy jest, jak se určitý projev na směnce vizuálně jeví, jaký dojem v posuzovateli listiny vyvolává a z tohoto formálního hlediska málo záleží na tom, jaká je jeho věcná kvalita a jaká je pravá hodnota tohoto podpisu“.³⁹ Jednou z podmínek formální platnosti podpisu na směnce, jak jsem uvedla již výše, je nutnost vlastnoručního písemného projevu. Pokud má podpis obstát jako formálně platný, musí jít o sled písmen či znaků (v případě arabského písma), přičemž nezáleží na tom, z jakého jazyka pocházejí nebo v jakém písmu jsou napsány. Tento sled písmen či znaků v sobě nemusí zahrnovat celé jméno podepisované osoby, postačí jen zkrácená forma jména, popřípadě pouze jen některá písmena/znaky ze jména podepisované osoby. Pro formální platnost obtojí taktěž pouhé parafování směnky. Jako formálně neplatný podpis bude považován takový projev, který nemá povahu písma. Bude se jednat například o grafické znaky či obrázky, otisk prstu popřípadě dva křížky, často podpisy negramotných lidí.

„Podpis právnické osoby z formálního hlediska vyžaduje označení názvu nějaké právnické osoby, opět není významné, zda taková právnická osoba vůbec existuje, a podpis nějaké osoby fyzické.“⁴⁰ Není důležité, jakým způsobem bude právnická osoba na směnce vyznačena, zda rukopisem, razítkem nebo jiným způsobem. Pod tímto označením právnické osoby musí následovat podpis fyzické osoby, která reprezentuje právnickou osobu. Opět se v tomto případě nebude zkoumat, zda podepisovaná fyzická osoba je skutečně oprávněna za danou právnickou osobu jednat.⁴¹ Pro formální správnost podpisu právnické osoby je tedy nutné, aby byl podpis složen ze dvou částí, tedy z označení právnické osoby, a podpisu fyzické osoby, pro kterou budou platit pravidla výše uvedená pro formální správnost podpisu fyzické osoby. Toto je nezbytné, aby bylo zřejmé, že zavázána je ta která právnická osoba, a nikoli podepsaná fyzická osoba.

Stejná pravidla jako pro podpisy právnických osob platí i pro podpisy podnikatelů, kteří jsou fyzickými osobami, a jednají prostřednictvím svých zástupců⁴².

Pro posouzení zda je podpis platný z hlediska formálního, jak jsem poukázala výše, není potřeba žádných bližších znalostí o osobě, která se podepisuje. Vystačí nám pouze obecná znalost o podpisech, kterou má, troufám si říci, již dítě od určitého věku, kdy dokáže rozeznat, že se v daném případě jedná o podpis. Pokud podpis splňuje kritéria, která jsem výše popsala, jedná se

³⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 10.

⁴⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 47.

⁴¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 11.

⁴² Zejména prokuristé (§ 14 obchodního zákoníku), pověřené osoby (§15 obchodního zákoníku), pracovníci (§20 odst. 2 obchodního zákoníku).

tedy o podpis platný z hlediska formálního, pak můžeme podpis dále zkoumat z hlediska materiálního. Není-li podpis formálně platný, pak nemá smysl zkoumat jeho materiální platnost. Bez formální platnosti podpisu totiž nemůže nastat ani materiální platnost podpisu, což z logiky věci přímo vyplývá, ale naopak, tedy materiálně vadné podpisy mohou být formálně bez dalšího platné⁴³.

Problematika podepisování směnky na základě plné moci je pak upravena v ustanovení čl. III. §3 odst. 2 ZSŠ, pro kterou platí, že zástupce na základě plné moci na směnce vyznačí pouze jméno zastoupené osoby a na směnku se sám podepíše, svým vlastním jménem.

2.4 Platnost podpisu na směnce z hlediska materiálního

V případě zkoumání podpisu z hlediska materiální správnosti již zjišťujeme, zda podepsaná osoba je skutečně dlužníkem, tedy zda podpis na směnce tuto osobu skutečně zavazuje. Z hlediska materiálního je významné, zda osoba skutečně existuje, zda se jedná o její podpis, jako projev svobodné vůle, zda je způsobilá se zavazovat, zda je správně zastoupena, zda je oprávněná jednat za danou právnickou osobu apod.⁴⁴ Zde si již nevystačíme s obecnými znalostmi podpisu jako u formální platnosti, ale potřebujeme znát základní údaje o osobě, která se má na směnku podepsat. I když se nám tato osoba prokáže platným osobním průkazem, nemusíme vždy poznat, že se skutečně jedná o materiálně platný podpis (případy falešného průkazu, neplatné plné moci, apod.). Otázek, které mohou být předmětem zkoumání podpisu z hlediska materiálního, je velmi mnoho, demonstrativní výčet materiálních vad podpisů najdeme v čl. I. § 7 ZSŠ⁴⁵.

Materiální hledisko zkoumá podpis hlouběji ze skutečností, které na první pohled nemusí být známy. Formální platnost u směnky znamená pouze, zda se jedná o směnku či nikoli. Materiální platnost podpisu má vliv na skutečnost, zda lze skutečně vydobýt plnění ze směnky. Ráda bych tedy zmínila, že podpis, který je formálně bezvadný, avšak trpí materiálními vadami, tak neohrozí platnost směnky, ale může z této platné směnky udělat pouhý kus bezvýznamného papíru, bez nároku věřitele na zaplacení směnečné sumy. Je tedy třeba si dát pozor nejen na formální platnost podpisu, ale také na jeho materiální stránku. Dovolím si konstatovat, že materiální platnost podpisu je mnohem důležitější než formální. Myslím si, že je lepší nemít směnku vůbec (respektive mít směnku neplatnou), než mít směnku sice platnou, ale nedobytnou.

---

⁴³ KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 12.

⁴⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 48.

⁴⁵ „Jsou-li na směnce podpisy osob, které se nemohou směnečně zavazovat, podpisy nepravé, podpisy vymyšlených osob nebo podpisy, jež z nějakého jiného důvodu nezavazují osoby, které se na směnku podepsaly nebo jejichž jménem byla směnka podepsána, nemá to vliv na platnost závazků ostatních osob na ní podepsaných.“

2.5 Problém samostatnosti a vzájemné neodvislosti podpisů na směnce

Ustanovení čl. I. § 7 ZSŠ, které demonstrativně vyjmenovává materiální vady podpisů, sleduje především problematiku neodvislosti podpisů na směnce z hlediska jejich platnosti. I přesto, že zmíněné ustanovení se zabývá problematikou materiální platnosti, problém samostatnosti a vzájemné neodvislosti podpisů z hlediska platnosti se dotýká i oblasti formální platnosti. V konkrétních situacích bude potřeba se zamyslet nad směnečným vztahem osob figurujících na směnce a osob, jejichž podpis se bude zkoumat. Lze se setkat s podpisy absolutně nezávislými ale také s podpisy, kde jeden bude podmiňovat druhý.⁴⁶

Základní součástí směnky je podpis výstavce, který zákon vyžaduje jako podstatnou náležitost směnky. Pokud je podpis výstavce alespoň formálně platný, je platná i směnka. Nesplňuje-li podpis výstavce ani formální hledisko platnosti, pak směnka není platná, tudíž ani žádný z ostatních podpisů na této neplatné směnce nemůže být z logiky věci platný, protože směnka, která ve skutečnosti neexistuje, nemůže nikoho zavazovat ani opravňovat. „Tedy formální platnost nebo neplatnost podpisu výstavce směnky má bezprostřední vliv na formální a nutně také materiální platnost či neplatnost podpisů všech ostatních směnečných dlužníků.“⁴⁷ Ale platnost podpisů ostatních dlužníků na platnost podpisu výstavce nebude mít vliv.

Pokud se na směnce objeví podpisy více výstavců, pak formální vady podpisu jednoho výstavce nezpůsobí formální neplatnost podpisů dalších výstavců. Bude-li tedy alespoň jeden z podpisů výstavců formálně platný, tak bude i celá směnka platná, bez ohledu na to, že na ní budou podpisy dalších výstavců formálně vadné.

Podle mého názoru, trochu překvapivě, rozhodl Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 19. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1047/2007 ve věci vztahu podpisu výstavce a rukojemského prohlášení. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud vyslovil závěr, že cituji: „Nedostatek podpisu výstavce cizí směnky v době, kdy aval učinil rukojemské prohlášení, nemá vliv na existenci směnečného závazku avala“. Nejvyšší soud se přitom odvolává na zákonnou úpravu, která nestanoví, v jakém pořadí mají být podpisy na směnce učiněny. Proto námitku, že rukojemské prohlášení lze učinit svým podpisem pouze na listině, která již obsahuje všechny podstatné náležitosti, které má směnka mít, považuje za nesprávnou. S tímto závěrem Nejvyššího soudu příliš nesouhlasím, protože to podle mého názoru nabourává představu podpisu výstavce jako podstatné náležitosti směnky. Myslím si, že přeci nelze převzít závazek dlužníka, který ve skutečnosti dlužníkem vůbec není.

---

⁴⁶ KOVARÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 13.

⁴⁷ Tamtéž str. 14.

Co se týká podpisů ostatních dlužníků, odlišných od výstavce, tak platnost podpisu příjemce směnky není závislá na platnosti indosanta, avalisty či čestného příjemce, a to ani z hlediska formálního. To stejné platí pro formální platnost podpisu indosanta vůči formální kvalitě podpisu příjemce, avalisty či čestného příjemce. Odlišná situace je u vztahů indosantů navzájem. Podle čl. I. § 16 ZSŠ oprávnění k výkonu práva z indosované směnky je dáno nepřetržitým sledem indosací a dále pak každý indosament (rubopis) musí obsahovat podpis indosanta (čl. I. §13 ZSŠ). Pokud tedy podpis některého z předchozích indosantů nebude splňovat ani kritéria formální platnosti, pak se na něj bude pohlížet, jako by na rubopise vůbec nebyl, tudíž tím bude narušen nepřetržitý sled indosací. Kvalita podpisů předchozích indosantů nebude mít vliv na platnost podpisu či na závazek následného indosanta, ale tato skutečnost bude mařit oprávnění k výkonu práv z indosované směnky. Formální vazbu nacházíme mezi podpisy rukojmího a dlužníka – podpis rukojmího je na podpisu dlužníka-avaláta závislý. Tato vazba vyplývá buď z prohlášení rukojmího, nebo je dána zákonnou fikcí ve smyslu ustanovení čl. I. § 31 odst. 4 ZSŠ.⁴⁸

2.6 Podpisy vyskytující se na směnce

Na směnce se může vyskytnout několik druhů podpisů osob, které jsou tímto svým podpisem ze směnky zavázány. Jak jsem při studiu problematiky směnek zjistila, tak podpis je velmi důležitým elementem směnky jakožto cenného papíru. Ne každý podpis na směnce má stejnou váhu. Každý podpis má určitou důležitost, význam a právní účinky.

2.6.1 Podpis výstavce

Podpis výstavce je jako jediný ze všech podpisů, které se na směnce mohou vyskytnout, nutností na každé směnce. „Svým podpisem výstavce přemění list papíru na skutečnou listinu“.⁴⁹ Podpis výstavce je zákonem vyžadovaná podstatná náležitost každé směnky a je nutný pro vlastní existenci směnky a pro vznik závazků a oprávnění, které z dané směnky vyplývají. Tímto podpisem na směnce vzniká dlužnický vztah, v závislosti na druhu směnky se bude jednat o vztah přímý nebo nepřímý – u směnky vlastní vzniká přímý dlužnický vztah, u směnky cizí nepřímý dlužnický vztah. Svádí mě pouze konstatovat, že podpis výstavce je pro směnku, zejména tedy její existenci, nejdůležitější, další podpisy, které se na směnce objeví, mají bezesporu také svou důležitost, ale pouze v souvislosti s určitým dílčím vztahem mezi účastníky směnečného vztahu a nemají vliv již na samotnou platnost směnky jako cenného papíru.

---

⁴⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 14.

⁴⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 18.

U směnky vlastní je výstavce dlužníkem i tvůrcem směnky v jedné osobě. Naopak u směnky cizí je výstavce tvůrcem směnky a dlužníkem pouze nepřímým, regresním. Podle čl. I. § 9 ZSŠ, výstavce odpovídá za přijetí a zaplacení směnky dlužníkem. Jakékoli doložky, které by výstavce chtěl ke svému podpisu připojit, a kterými by se chtěl zbavit odpovědnosti zaplacení směnky, se považují za nenapsané. Tedy pokud by výstavce připojil ke svému podpisu na směnce doložku „sine obligo“, nečinila by tato doložka směnku neplatnou, pouze by se na doložku hledělo, jako by vůbec nebyla napsaná.⁵⁰

Svým podpisem se výstavce, u obou druhů směnek, se směnkou ztotožňuje. Stvrzuje svým podpisem, že se seznámil s obsahem a textem směnky, že textu rozumí a že s ním souhlasí. Jak jsem již uvedla výše, podpis musí být vlastnoruční a musí být alespoň formálně platný. Vlastnoruční musí být pouze podpis nikoli celý text směnky, který může být napsán třeba na psacím stroji nebo jiným možným a vhodným způsobem. Prostředek, kterým má být podpis učiněn, není v zákoně stanoven. Myslím si ale, že z podstaty a funkce směnky je nejvhodnější, a jak jsem zjistila i nejpoužívanější, podpis takovým nástrojem, který dlouhodobě zaručí zachování podpisu v čitelné podobě a zabrání možným následným zásahům se snahou jeho pozměnění. Ve většině případů se tedy bude jednat o psací popřípadě kuličkové pero. Podpis obyčejnou tužkou je také možný, pokud nemáme po ruce žádnou jinou psací potřebu. Ráda bych ale upozornila na nebezpečí s tím související, které spočívá ve snadném smazání podpisu popřípadě zásahu do něj.

Podpis výstavce má na směnce zejména funkci krycí. To znamená, že všechny důležité informace a údaje jsou ve směnce uvedeny na líci směnky nad tímto podpisem. Z krycí funkce podpisu výstavce vyplývá, že by měl být umístěn pod směnečným prohlášením na lící straně směnky, tak aby byla zřejmá souvislost mezi textem směnky a podpisem.⁵¹

2.6.2 Podpis akceptanta (příjemce)

S podpisem příjemce se můžeme setkat pouze u jednoho druhu směnek, a to u směnek cizích⁵². Akceptant je směnečník, jehož údaje jsou uvedeny v textu směnky, jako jedna z podstatných náležitostí směnky cizí. Svým podpisem směnečník písemně přijímá závazek vyplývající ze směnky a zároveň se stává přímým dlužníkem, tudíž dojde ke vzniku závazkového vztahu mezi věřitelem a tímto přímým dlužníkem. Věřitel po přijetí směnky směnečníkem bude

⁵⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 90.

⁵¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 18.

⁵² S podpisem příjemce se lze setkat i u vlastní směnky zastřené, kdy směnečníkem je přímo výstavce směnky. Zastřená směnka vlastní je druh cizí směnky, kdy výstavce sám sobě přikazuje zaplatit věřiteli určitou sumu. Pokud je na směnce pouze podpis dlužníka v pozici výstavce, má tato směnka pouze nepřímého dlužníka. Po akceptaci zastřené směnky vlastní má směnka i přímého dlužníka. Tedy na zastřené směnce vlastní by se měly objevit dva podpisy stejné osoby – jednou v pozici výstavce a jednou v pozici akceptanta. - KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 179.

mít tedy jak přímého tak i nepřímého dlužníka, jinými slovy získá větší možnost úspěšnosti vydobytí své pohledávky.

Forma vyznačení přijetí je upravena v čl. I. § 25 ZSS. Pokud směnečník akceptuje směnečný příkaz, vyznačí na líci směnky akceptační doložku a připojí svůj podpis. Podle zákona může být akcept učiněn s doložkou, ale také bez doložky, tedy na směnce bude pouze podpis směnečníka. Akceptační doložka může být napsána v plné formě, tj. prohlášení o přijetí a připojen podpis, nebo ji lze také vyjádřit pouze zkráceně – přijato.

Podpis příjemce musí odpovídat údajům směnečníka uvedených ve směnce tak, aby byla zachována jak formální tak materiální identita. Materiální shodou identity se má na mysli fakt, že podpis příjemce musí být zároveň podpisem směnečníka. U formální shody identity se pak jedná o shodu označení.⁵³ Zde se nabízí otázka, zda skutečně na první pohled poznáme, že směnku přijímá směnečník, který je označen v textu směnky, nebo pouze osoba, která se za něj vydává. Domnívám se, že mohou nastat dva možné případy, prvním je případ, kdy se osoba odlišná od směnečníka podepíše jménem směnečníka, v tom případě by se jednalo o zfalšování podpisu, které by se namítalo až v řízení před soudem. Druhým případem by pak byla situace, kdy by se osoba odlišná od směnečníka podepsala svým vlastním jménem. Zde se musíme zamyslet, zda by byla z tohoto jednání zavázána osoba, která směnku přijala místo směnečníka, nebo by se kvůli neshodě jak formální tak materiální jednalo o neplatné přijetí směnky. Tento problém řeší judikát Váž 10810, který říká, že „nestačí materiální totožnost osoby příjemce s osobou směnečníka, nýbrž vyžaduje se i formální totožnost“, a tedy by se jednalo o neplatné přijetí. Pokud by se jednalo o podpis bez doložky, pak by se, dle mého názoru, tento podpis mohl považovat za podpis např. avala. Je třeba zmínit ještě jeden problém, který se může vyskytnout u přijetí směnky právnickou osobou, a to je případ, kdy formálně se podpis shoduje s údaji směnečníka, ale materiálně je vadný, tedy že za právnickou osobu jedná osoba, která k tomu není oprávněná. V tomto případě by se postupovalo podle čl. I. § 8 ZSS, tedy tato osoba, neoprávněný příjemce, by byla zavázána sama.

Zákon nevyžaduje u akceptů vyznačení data přijetí. Pokud jde ale o lhůtní směnku a o směnku, u níž je stanoveno, že musí být předložena k přijetí v určité lhůtě, tak v těchto případech musí být nutně akcept datován. U lhůtní směnky běží od data přijetí lhůta splatnosti a u směnky, která musí být předložena k přijetí v určité lhůtě, se bude zkoumat, zda byla určená lhůta dodržena. Obecně se na směnce vyznačí datum, kdy se akceptant skutečně podepsal a tím přijal

---

⁵³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 108

směnku. Za určitých okolností⁵⁴ se na směnce uvede jako datum přijetí směnky datum předložení směnky k přijetí⁵⁵.

Ustanovení čl. I. § 29 ZSŠ dává příjemci možnost svůj akcept odvolat. Musí tak ale učinit dříve, než směnku, která mu byla předložena k přijetí, vrátí zpět osobě, která směnku předložila. Do této doby, může svůj již vyznačený a podepsaný akcept přeškrtnout. Tímto škrtem, který nemusí být ani datován ani nijak speciálně označen dojde k odvolání původního přijetí směnky. Jakmile směnku s vyznačeným akceptem vrátí předkladateli, není již oprávněn své přijetí za žádných okolností odvolat. Na takové odvolání přijetí se pohlíží jako na odepření přijetí směnky. Proti odepření se lze bránit protestem nebo postihem za nepřijetí směnky, který je upraven v čl. I. § 44 ZSŠ.

2.6.3 Podpis směnečného rukojmí

Směnečné rukojemství je jedním ze způsobů jak zajistit zaplacení směnky. Tento zajišťovací institut je upraven v ustanoveních čl. I. §30 - §32 ZSŠ. „Směnečným rukojmím (avalem, avalistou) bývá zpravidla osoba, která ještě není směnečně zavázána. Úprava ovšem nebrání tomu, aby zajištění poskytla i osoba, která již směnku podepsala“.⁵⁶

Směnečné rukojemství směřuje vůči každému majiteli zajištěné směnky a zároveň rukojmí dává majiteli jistotu, že plnění ze směnky obdrží. Rukojmí zajišťuje pouze skutečnost zaplacení směnky, nikoli fakt, že směnka bude zaplacena přesně určeným dlužníkem XY.⁵⁷ Zároveň mezi avalistou a směnkou platí akcesorický vztah. Pokud není směnka platná, není platný ani závazek avalisty.

Rukojemské prohlášení se píše na směnku nebo na přívěsek⁵⁸ a vyjadřuje se slovy „jako rukojmí“ nebo jinou doložkou stejného významu⁵⁹ a připojí se podpis rukojmího.⁶⁰ Místo podpisu avalisty zákon neuvádí. Je možný jak na rubu, tak na líci směnky a opět je možné k podpisu připojit doložku. Pokud se avalista podepíše na líc směnky bez doložky, má se za to, že se jedná o směnečné rukojemství, pokud se nejedná o podpis výstavce nebo příjemce.⁶¹ Při podpisu avalisty na rubu směnky nebo na přívěsku musí být u podpisu uvedena doložka, aby

---

⁵⁴ Pokud to požaduje majitel směnky a zároveň osoba, která směnku předložila k přijetí.

⁵⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 109.

⁵⁶ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 212.

Ustanovení čl. I. § 30 odst. 2 ZSŠ.

⁵⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 118.

⁵⁸ Rukojemské prohlášení lze uvést i na opisu – viz čl. I. § 67 odst. 3 ZSŠ.

⁵⁹ Např. „per aval“, „jako avalista“.

⁶⁰ Cit. čl. I. § 31 odst. 1 a odst. 2 ZSŠ.

⁶¹ Cit. čl. I. § 31 odst. 3 ZSŠ.

nedošlo k záměně s blankoindosamentem.⁶² Rukojemské prohlášení musí být tedy písemné, musí obsahovat prohlášení o rukojemství, označení dlužníka, za kterého avalista ručí, doložku a pod toto prohlášení musí být připojen podpis avalisty, který má krycí funkci podobně jako u podpisu výstavce. Proto, aby byl závazek avala platný, musí být závazek, za který se zaručil alespoň formálně platný, s tím souvisí formální platnost podpisu dlužníka.⁶³

2.6.4 Podpis indosanta

Podpis indosanta souvisí s problematikou převodu směnek rubopisem (indosamentem). Rubopisem se rozumí jednostranné prohlášení indosanta (převodce), který tímto chce převést směnku na jiného (indosatáře). Převod směnky rubopisem je velmi rozsáhlá materie, upravená v ustanoveních čl. I. §11 - § 20 ZSŠ, pro svou práci se ji budou zabývat pouze v rozsahu podpisů převodce.

Prohlášení indosanta spolu s jeho připojeným podpisem může být umístěno přímo na směnce, nebo na přívěsku (viz čl. I. § 13 odst. 1 ZSŠ), lze jej ale také uvést na opisu (viz čl. I. § 67 odst. 3 ZSŠ). Jak ze samotného názvu vyplývá, rubopis by měl být umístěn na rubu směnky. Zákon ale výslovně nevylučuje umístění rubopisu na líc směnky. V tomto případě by musel indosant spolu se svým podpisem na líc směnky uvést také doložku, aby nedošlo k záměně například s podpisem avalisty (čl. I. § 32 odst. 3 ZSŠ).

Rozeznáváme rubopis vyplněný (klasický) a nevyplněný (tzv. blankoindosament). Vyplněný rubopis v sobě zahrnuje doložku (např. „za mě na řad“), údaje o indosatáři (osoby, na kterou se směnka převádí) a podpis indosanta. V případě blankoindosamentu chybí údaje o indosatáři. Blankoindosament obsahuje pouze doložku a podpis, v některých případech pouze jen podpis indosanta na rubu směnky.⁶⁴

2.6.5 Podpis v souvislosti se směnečnou intervencí

„Směnečnou intervencí rozumíme proces, kdy určitá osoba, tzv. intervenient, vstupuje do směnečného vztahu, aby tím předešla postihu, který hrozí některému směnečnému dlužníkovi. Osoba, v jejíž prospěch intervenient zasahuje, se nazývá poctěný (honorát).“⁶⁵ Tento institut, ač v dnešní době skoro nevyužívaný, je upraven v ustanoveních čl. I. §55 – §63 ZSŠ. Rozeznáváme dva druhy směnečné intervence – přijetí pro čest a placení pro čest. Opět se problematice směnečné intervence budu zabývat v rozsahu nezbytně nutném pro svou práci.

⁶² KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 213. Ustanovení čl. I. § 13 odst. 2 ZSŠ.

⁶³ Srov. čl. I. § 32 odst. 2 ZSŠ.

⁶⁴ CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 161.

⁶⁵ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 216.

Forma vyznačení přijetí pro čest je upravena v čl. I. § 57 ZSŠ. Doložka o čestném přijetí musí být vyznačena přímo na směnce. Přesné místo zákon neuvádí, proto lze dovodit, že tato doložka se může nacházet na líci, rubu i na přívěsku. V prohlášení musí být uveden příjemce pro čest, údaj osoby poctěné (pokud tento údaj chybí, má se za to, že je poctěna osoba výstavce směnky), doložka „přijato pro čest“ spolu s podpisem čestného akceptanta (příjemce).⁶⁶

Podle čl. I. § 62 ZSŠ je potřeba placení pro čest potvrdit na směnce, spolu s uvedením osoby, pro jehož čest se stalo (jinak nastane fikce, že se tak stalo pro čest výstavce), doložkou „zapláceno pro čest“ a podpisem čestného plátce. Pro placení pro čest platí stejná pravidla jako pro institut přijetí pro čest.

2.6.6 Podpis, který stvrzuje zaplacení směnky

Při splnění směnečné platební povinnosti může plátce žádat o vydání směnky. Směnka mu musí být vydána. Majitel, v dané chvíli předkladatel, je povinen opatřit směnku potvrzením o zaplacení (opatření směnky tzv. kvitancí), jak je uvedeno v čl. § 39 odst. 1 ZSŠ. Zákon neuvádí přesný obsah této doložky o zaplacení. V praxi se nejběžněji použije doložka „zapláceno“ spolu s datem a podpisem majitele směnky. Podpis je nezbytnou náležitostí, datum je pak náležitostí fakultativní. Umístění kvitance zákon výslovně neřeší, nejvhodnější místo bude, podle mého názoru, hned za posledním zápisem na směnce, často to bude na rubu směnky, aby se předešlo případnému následnému neoprávněnému disponování se zaplacenou směnkou.

Kvitovaná směnka je pro dlužníka jistotou a důkazem, že svůj závazek, který mu vyplýval ze směnky, splnil, a že po něm nebude požadováno již žádné další plnění.

V některých případech může majitel směnky spolu se svým podpisem text směnky škrtnout. Stává se také, že směnečná listina je roztrhána, tím pádem je ale také zničen důkaz o zániku směnečných práv splněním. Toto je pro mě trochu nepochopitelné, proč někdo zničí důkaz o tom, že již směnku řádně zaplatil. Jak by se pak bránil u soudu, kdyby na něm bylo vyžadováno další plnění?

2.7 Právní způsobilost osob, které se podepisují na směnky

Směnečné vztahy jsou charakterizovány právy a povinnostmi, které z nich vyplývají, ale také nositeli těchto práv a povinností. Aby osoby mohly být nositeli těchto práv a povinností, aby se svými podpisy, které jsou právními úkony, na směnce mohly zavazovat, musí mít právní subjektivitu, neboli musí mít způsobilost k právním úkonům (pasivní způsobilost) a způsobilost k právům a povinnostem (aktivní způsobilost).

---

⁶⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 193.

Způsobilost k právům a povinnostem znamená schopnost být nositelem práv a povinností. Způsobilost k právním úkonům spočívá ve způsobilosti osoby vlastními právními úkony nabývat práv a povinností, neboli schopnost svým jednáním se zavazovat. Úpravu této problematiky v ZSŠ nenajdeme, proto použijeme subsidiárně občanský zákoník, zejména §7 - §10 OZ pro způsobilost fyzických osob a §18 -§20 OZ pro způsobilost právnických osob. Ve směnečných vztazích mohou jak fyzické tak i právnické osoby jednat samostatně nebo tyto osoby mohou být ve směnečných úkonech zastoupeny.

2.7.1 Směnečná způsobilost fyzických osob

Úpravu aktivní způsobilosti fyzických osob v ZSŠ nenajdeme. Proto se subsidiárně budeme řídit občanským zákoníkem zejména §7 - §10 OZ. Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením a zaniká smrtí, popřípadě prohlášením za mrtvého.⁶⁷ Za určitých předpokladů může mít způsobilost k právům a povinnostem i dítě počaté, pokud se narodí živé (nasciturus).

Způsobilost k právním úkonům, tedy pasivní způsobilost, znamená schopnost se směnečně zavázat svým jednáním, zejména tedy podpisem. K tomuto najdeme v ZSŠ pouze zásadu, v čl. III. § 1 ZSŠ, že směnečně nebo šekově se může zavazovat každý, kdo je způsobilý vlastními úkony se zavazovat. I v tomto případě se subsidiárně použije občanský zákoník, především § 8 OZ, kde se říká, že fyzická osoba v plném rozsahu získá způsobilost k právním úkonům zletilostí⁶⁸. Způsobilost k právním úkonům ale fyzická osoba nabývá v návaznosti na svou rozumovou a mravní vyspělost. Podle § 10 OZ, však osoba nemusí získat způsobilost k právním úkonům vůbec nebo pouze omezeně, popřípadě může být této způsobilosti za svého života zbavena nebo může dojít k jejímu omezení.

Aby se mohla osoba směnečně zavazovat, musí mít plnou způsobilost k právním úkonům. Tedy z toho vyplývá, že osoba zbavená této způsobilosti nebude způsobilá se směnečně zavazovat. U osoby s omezenou způsobilostí k právním úkonům to bude složitější, ale Z. Kovařík se domnívá, že rozhodnutí soudu o takovém omezení by v prvé řadě mělo znamenat i omezení se směnečně zavazovat, i kdyby to přímo ve výroku soudu zmíněno nebylo. Nemělo by být připuštěno, aby se směnečně zavázal ten, který nemá způsobilost se zavázat k závazku, který ze směnky vyplývá.⁶⁹ Já s tímto tvrzením souhlasím, poněvadž osoba, která nemůže plně vnímat důsledky závazku, ke kterému se směnečně zaváže, nemůže být oprávněna ani takovýto závazek převzít. Osoby s omezenou způsobilostí k právním úkonům by mohly být lehce zneužívány, tedy

---

⁶⁷ Cit. §7 odst. 1 a odst. 2 OZ.

⁶⁸ Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku nebo uzavřením manželství. Viz § 8 odst. 2 OZ.

⁶⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 26-28.

nuceny k podpisu na směnce, i když by si plně neuvědomovaly, co vlastně podepisují. Podle mého názoru by měl být v ZSŠ upraven zákaz jak osob zbavených způsobilosti k právním úkonům tak osob s omezenou způsobilostí k právním úkonům směnečně se zavazovat.

2.7.2 Směnečná způsobilost právnických osob

Způsobilost mít práva a povinnosti právnická osoba nabývá okamžikem vzniku. Musíme si dát pozor na rozlišení založení právnické osoby a vznik právnické osoby. I zde se subsidiárně použijí ustanovení § 18 - § 20 OZ.

Způsobilost k právním úkonům u právnické osoby splývá se způsobilostí mít práva a povinnosti, tedy je pro ni také rozhodující okamžik vzniku právnické osoby.

2.7.3 Osoby jednající za právnické osoby

Jak jsem již zmínila výše, za právnickou osobu se na směnce podepisuje osoba fyzická, která má oprávnění za právnickou osobu v daném okruhu záležitostí jednat. Přičemž z tohoto podpisu musí být patrné, že podpis zavazuje právnickou osobu, nikoli osobu fyzickou, která směnku fakticky podepisuje. V praxi se to děje tak, že se nad podpis označí právnická osoba, nejčastěji razítkem s úplným obchodním jménem, a pod to se připojí podpis osoby fyzické.⁷⁰ Otázkou však zůstává, kdo je oprávněn za právnickou osobu jednat. Úpravu této problematiky najdeme jak v občanském zákoníku, kde se jedná o úpravu obecnou, tak v obchodním zákoníku, kde je úprava podrobnější a je specifická pro obchodní vztahy.

Občanský zákoník se touto problematikou zabývá v §20 OZ, kde stanoví, že právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kteří jsou k tomu oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládající listinou nebo zákonem, jedná se o tzv. statutární orgány. V odst. 2 je okruh osob, které mohou činit za právnickou osobu právní úkony, rozšířen na její pracovníky nebo členy za předpokladu, že je to stanoveno ve vnitřních předpisech této právnické osoby, popřípadě je to s ohledem na jejich pracovní zařazení obvyklé. Zde musíme brát v potaz rozhodnutí Vrchní soud v Praze, ze dne 15. 5. 1996, sp. Zn. 5 Cmo 448/1995, kde se uvádí, že „pracovník právnické osoby, který je zmocněn, dle stanov, ke všem právním úkonům, které jsou potřebné k plnění úkolů, které vyplývají z jeho pracovního zařazení, tedy je zmocněn i k podepisování smluv, není tímto bez dalšího zmocněn i k podepisování směnek, protože podepisování směnek nelze považovat za obchodní záležitost rutinní, která spadá do okruhu oprávnění stanovených ve stanovách právnické osoby“. V této věci s rozhodnutím Vrchního

---

⁷⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 25.3.1997, sp.zn. 5 Cmo 615/1995, cit. právní věta: Má-li být dlužníkem ze směnky právnická osoba, musí nutně obsahovat její podpis úplně obchodní jméno nebo úplný její zaregistrovaný název, jak vyplývá z obchodního rejstříku nebo jiného registru, kde je zanesena, a dále podpis osoby nebo osob, které jsou oprávněny za ni jednat. Jinak není taková právnická osoba směnečně zavázána.

soudu v Praze souhlasím, neboť k tomu, aby mohl být pracovník zmocněn k podepisování směnek, musí mít určité znalosti v této oblasti, a nemůžeme tedy požadovat po kterémkoli pracovníkovi, jen vzhledem k jeho pracovnímu zařazení, že je oprávněn směnku podepsat. Podepsáním směnky na sebe osoba bere velkou zodpovědnost a právnická osoba, za kterou tato osoba jedná, musí mít v takovou osobu určitou důvěru a musí ji obdařit většími pravomocemi. Troufám si říci, že pokud by každý pracovník, vzhledem ke svému zařazení, by byl oprávněn k podepisování směnek za právnickou osobu, bylo by to v mnoha případech k její tíži.

V obchodním zákoníku budeme muset, problematiku jednání za podnikatele, rozdělit na dvě oblasti: jednání za podnikatele fyzickou osobu a jednání za podnikatele právnickou osobu. Ustanovení §13 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ObchZ) vymezuje, že podnikatel, který je fyzickou osobou, jedná buď osobně, nebo za něho jedná jeho zástupce. Zejména pokud budeme hovořit o podnikateli fyzické osobě, v mnoha případech se stává, že se jméno firmy bude shodovat se jménem osoby, která se na směnce podepisuje, proto si v těchto případech musíme dát pozor na rozlišení, zda podpis osoby bude zavazovat jí samotnou nebo její firmu. V případě podnikatele právnické osoby, za ni jedná buď statutární orgán, nebo zástupce. Statutární orgán je tvořen fyzickými osobami, které jsou oprávněné jednat za právnickou osobu ve všech věcech, které jsou upraveny ve smlouvě o zřízení, zakládací listině nebo zákonem⁷¹. Tyto osoby jsou také oprávněny podepsat směnku a tím směnečně zavázat právnickou osobu, za kterou jednájí. Podoba podpisu statutárního orgánu na směnce se bude i v tomto případě skládat ze dvou složek – z firmy (označení právnické osoby) a z podpisu jednoho nebo více členů statutárního orgánu. Počet potřebných podpisů členů statutárního orgánu bude záležet na tom, jak jsou oprávněni jednat navenek podle stanov nebo společenské smlouvy dané právnické osoby. Dále je za podnikatele právnickou osobu oprávněn jednat zástupce na základě plné moci, vedoucí organizační složky podniku (§13 odst. 3 ObchZ), prokurista (§14 ObchZ) a podle § 15 ObchZ jsou oprávněny podepisovat směnky také osoby pověřené při provozování podniku k činnostem, ve kterých obvykle dochází k vystavování a podepisování směnek. Při podepisování směnky zástupcem je vhodné, aby se k firmě a podpisu této osoby připojila ještě její funkce (pozice), kterou vykonává, aby šlo posoudit, zda daná osoba má nebo nemá oprávnění směnku podepsat. Otázkou zůstává, co zákonodárce myslel pod pojmem „činnost, ke které obvykle dochází“. Tento pojem v zákoně definovaný nenajdeme, proto se s ním musela vypořádat judikatura. Kupříkladu rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 4. 4. 1995, sp. zn. 5 Cmo 308/94, řešil situaci, kdy směnku za firmu podepsala osoba, která byla v dané firmě prokuristou a současně jejím ředitelem. U podpisu na směnce však nebylo

---

⁷¹ Cit. §20 OZ.

uvedeno, že osoba směnku podepsala jako prokurista, tedy ze situace plynulo, že směnka byla podepsána ředitelem firmy. Vrchní soud v Praze došel k závěru, že ředitel firmy je oprávněn směnku podepsat, tedy že má jednatelské oprávnění i při podepisování směnek při běžném obchodním styku. Podle dalšího rozhodnutí, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14.3.2002 sp.zn. 29 Cdo 2074/2000, je třeba obvyklou činnost posuzovat objektivně⁷², nezávisle na jejím případném vymezení ve vnitropodnikových normách.

V ustanovení čl. I. § 8 ZSŠ se hovoří o zástupcích obecně, nikoli pouze o zástupcích na základě plné moci nebo zákonných zástupcích. Toto ustanovení se vztahuje na jednání všech osob, které samy jednají, samy směnku podepisují, ale účinky ze směnky směřují vůči někomu jinému. O podpisech zmocněnce obecně pak pojednává ustanovení čl. III § 3 ZSŠ, kdy při podpisu zmocněnce se na směnce musí uvést jméno toho, za kterého se zmocněnec podepisuje, a poté musí připojit svůj vlastní podpis. Pokud by se zmocněnec podepsal jménem zastoupeného, jednalo by se o neplatný podpis. V odst. 2 pak vyžaduje písemné zmocnění k podpisu směnky, v určitých případech je také nutné zmocnění ve formě notářského nebo soudního zápisu.

2.7.4 Překročení zmocnění osob oprávněných jednat za právnickou osobu

Ráda bych se zamyslela nad problémem, zda v případě, kdy osoba oprávněná jednat za právnickou osobu překročí svá oprávnění, je z tohoto jednání daná právnická osoba zavázána či nikoli. Touto otázkou se opět zabývají výše zmíněné předpisy, a to občanský zákoník a obchodní zákoník.

V ustanovení § 20 odst. 2 OZ je řešen případ, kdy překročí svá oprávnění pracovníci nebo členové právnické osoby, přičemž tato oprávnění vyplývají z vnitřních předpisů právnické osoby nebo je to obvyklé vzhledem k jejich zařazení. V tomto případě bude právnická osoba zavázána pouze tehdy, pokud se daný právní úkon bude týkat předmětu její činnosti a pokud o tomto překročení druhý účastník nemohl vědět.

Naopak podle § 13 odst. 4 ObchZ je podnikatel-právnická osoba zavázán vůči třetím osobám jednáním uskutečněným svým statutárním orgánem tehdy, pokud tento orgán překročil rozsah jeho předmětu podnikání, ale pokud zároveň toto jednání nepřekročilo působnost, která byla tomuto orgánu svěřena. Při překročení jednání osoby zmocněné podle § 15 ObchZ je podnikatel zavázán jen pokud o překročení třetí osoba nevěděla a s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vědět nemohla. Podle ustanovení § 16 ObchZ podnikatele také zavazuje

---

⁷² iPRÁVNÍK. *Námítka směnečného dlužníka v soudním řízení o zaplacení směnky, že majitel směnky nic nedluží* [online]. 2009. [cit. 25. března 2012]. Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zakonne-zastoupeni-podnikatele-podle-15-obchodniho-zakoniku-55339.html>>.

jednání jiné osoby v jeho provozovně, nemohla-li třetí osoba vědět, že jednající osoba k tomu není oprávněna.

V ZSŠ se touto problematikou zabývá pouze čl. I. § 8 ZSŠ. V daném případě je potřeba posoudit, zda osoba, jednající at' už za právnickou či fyzickou osobu, jednala na základě zmocnění zákonného (u právnické osoby prvotně toto zmocnění hledáme v obchodním zákoníku, pokud zde není, hledáme, zda není zmocněna podle občanského zákoníku) nebo smluvního nebo zda jde o absolutní exces. Při excesu, neboli překročení okruhu záležitostí, ke kterým byla osoba zmocněna, není ze směnečného úkonu zavázána osoba, pro kterou jednající osoba právní úkon vykonala, ale je zavázána ta osoba, která se dopustila excesu. Tedy podpisem, který je excesem, se směnka nestává neplatnou, pouze zavazuje osobu, která směnku neoprávněně podepsala, nikoli původně zamýšleného dlužníka. Dle mého názoru je toto řešení správné, protože osoba, která neoprávněně jedná za jinou osobu, o tomto excesu ví, a musí si být tedy vědoma, že nejedná v souladu se zákonem. Za takovéto překročení pravomocí musí tedy nést negativní následky, a tedy musí být zavázána ze směnky ona, nikoli osoba, která o jednání ani nemusela vědět.

3 Vady podpisů na směnce

Před tím, než se začnu věnovat vadám podpisu na směnkách, tak bych ráda zmínila skutečnost, že podpis je vlastně právním úkonem. V ZSŠ obecná ustanovení o podpisu nebo o právních úkonech nenajdeme, proto se na tuto problematiku bude vztahovat občanský zákoník, zejména tedy čtvrtá část občanského zákoníku, která pojednává o právních úkonech. Základní ustanovení § 37 odst. 1 OZ, které se bez pochyby uplatní i pro směnečné závazky, stanoví, že: „Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.“ Dodala bych, že pokud podpis není svobodný nebo vážný, jedná se o vadu vůle, pokud podpis není určitý nebo srozumitelný, pak se jedná o vadu projevu. Uvedené pojmy jsou mi jasně, přesto bych se je ale pokusila vymezit. Svobodným podpisem se rozumí takový podpis, při kterém osoba není fyzicky nucena k podpisu, nestačí pouhý psychický nátlak. Podpis musí být myšlený vážně, tedy osoba jím musí vyjádřit vůli směnečně se zavázat. Za vážný podpis nelze považovat takový, který je učiněn při ukázce vyplňování směnky nebo při „hře“. Určitostí se pak myslí skutečnost, že osoba, která se podepisuje, předem ví, jaký závazek na sebe svým podpisem přebírá. Srozumitelnost je dána již samotným dodržením podstatných náležitostí směnky, které má dle zákona směnka mít. Samotný podpis však srozumitelný (čitelný) již být nemusí. Osoba, která se podepíše, při splnění všech výše uvedených požadavků, se pak nemůže dovolávat bezdůvodnosti jejího podpisu a snažit se zprostit splnění směnečné povinnosti při neexistenci důvodu takového podpisu.⁷³ Mám za to, že pokud osoba učiní podpis na směnce, činí tak z nějakého důvodu a je srozuměna se závazkem, který přebírá. Postrádá tedy smysl, aby se později dovolávala bezdůvodnosti svého podpisu. Lze to předpokládat pouze v případě, kdy se tato osoba bude snažit o zbavení povinnosti zaplatit. Jsem si ale jistá, že u soudu by s námitkou bezdůvodnosti podle čl. I. § 17 ZSŠ neuspěla. Žalobce totiž nemusí prokázat, proč dlužník směnku podepsal. To vyplývá z § 495 OZ⁷⁴, který upravuje závazky obecně. Břemeno tvrzení a břemeno důkazní bude v tomto případě na žalovaném. A neumím si moc dobře představit, jak by žalovaný prokazoval, že směnku podepsal, i když k tomu neměl důvod.

V předchozí kapitole jsem pojednávala o tom, že na podpis se hledí jak z materiálního tak formálního hlediska. Právě z těchto dvou úhlů problematiky podpisu lze také pohlížet na vady podpisů. Podpis vadný z formálního hlediska podpisem vůbec není, takový podpis nemá obecné

---

⁷³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, ze dne 6. června 2005, sp.zn. 12 Cmo 15/2005. „Pokud někdo svobodně a vážně podepíše směnku v postavení směnečného dlužníka a činí tak podle svého názoru bezdůvodně, nemůže se později své platební povinnosti ze směnky zprostit.“

⁷⁴ „Platnosti závazku nebrání, není-li vyjádřen důvod, na základě kterého je dlužník povinen plnit. Věřitel je však povinen prokázat důvod závazku, s výjimkou cenných papírů hromadně vydaných nebo jiných cenných papírů, pro které je stanoveno, že věřitel tuto povinnost nemá.“ U směnek není věřitel povinen dokazovat důvod závazku, a to z toho důvodu, že směnka je považována za dostatečný právní důvod pro vznik nároku na plnění (zaplacení).

znaky podpisu, tak jak ho známe. Formálně vadného podpisu se může dovolávat kdokoli, tedy i osoba, o jejíž podpis nejde, ale je tímto podpisem, třeba jen, nepřímou dotčena.⁷⁵ Dalším typem vadného podpisu je materiálně vadný podpis. Z materiálního hlediska zkoumáme pouze formálně platný podpis, který je podmínkou pro to, aby mohl být platný i materiálně. Materiální neplatností se zabývá čl. I. § 7 ZSŠ. Materiálně vadným podpisem je takový podpis, kde osoba podepsaná je dlužníkem pouze formálním, nikoli materiálním.⁷⁶ To znamená, že ačkoli se tato osoba na směnku podepsala, tak není z tohoto úkonu zavázána.

Ustanovení čl. I. § 7 ZSŠ nám poskytuje demonstrativní výčet materiálních vad podpisů: „Jsou-li na směnce podpisy osob, které se nemohou směnečně zavazovat, podpisy nepravé, podpisy vymyšlených osob nebo podpisy, jež z nějakého jiného důvodu nezavazují osoby, které se na směnku podepsaly nebo jejichž jménem byla směnka podepsána, nemá to vliv na platnost závazků ostatních osob na ní podepsaných“. Ustanovení se týká všech na směnce možných podpisů, tedy všech dlužníků, kteří přicházejí v úvahu. Kromě tohoto výčtu v sobě ustanovení skrývá základní zásadu nezávislosti směnečných podpisů, tedy že jeden směnečný závazek nepodmiňuje druhý. V praxi to znamená, že pokud je na směnce neplatný podpis, tak se jeho neplatnosti může dovolávat pouze osoba, jejíž podpis je vadný, a nemohou se neplatnosti svých podpisů, ve vztahu k neplatnému podpisu jiné osoby, dovolávat další účastníci směnečného vztahu. Jinými slovy řečeno, žádný dlužník se nemůže úspěšně bránit plnění povinnosti ze směnky (tedy zaplacení směnečné sumy) odkázáním na materiální vadnost podpisu, klidně i prokázanou nebo zcela nespornou, jiné podepsané osoby. Jednotlivé podpisy na směnce je potřeba z hlediska platnosti a závaznosti posuzovat jednotlivě. Samostatně se musí také posuzovat závazky jednotlivých osob, které podpis učinily.⁷⁷ I z této zásady ovšem existuje výjimka např. čl. I. § 32 odst. 2 ZSŠ. V tomto ustanovení jde pouze o omezené prolomení zásady nezávislosti směnečných podpisů, neboť toto ustanovení se pouze vztahuje k formální povaze podpisů. Podpis, a tedy závazek, příjemce směnky není závislý na materiální platnosti podpisu výstavce směnky a naopak, podpisy pozdějších indosantů nejsou závislé na platnosti podpisů dřívějších indosantů. Není ani důležité, v jaké pozici je osoba, jejíž podpis je vadný. I v případě podpisu výstavce, který je potřebný k samotnému vzniku směnky, pokud je podpis formálně platný – tedy směnka existuje – ale není již materiálně platný, tak se další osoby platně podepsané na směnce a tedy platně podle zákona směnečně zavázané nemohou neplatnosti svého podpisu z tohoto důvodu dovolat.⁷⁸ Přičemž jako formálně platný podpis, v případě právnické osoby, by

⁷⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 43.

⁷⁶ Tamtéž str. 43.

⁷⁷ Tamtéž str. 49.

⁷⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 43.

neobstál takový podpis, který by byl vyznačen pouze razítkem firmy s chybějícími podpisy osob, které byly povinny se podepsat. Zde by se nejednalo o vadný podpis, ale nejednalo by se o podpis vůbec.

Jak jsem již uvedla, v čl. I. § 7 ZSS je uveden demonstrativní výčet vad podpisů, jedná se zejména o tyto⁷⁹:

- Podpisy osob, které se nemohou směnečně zavazovat. – V tomto případě podepisující osoba skutečně existuje, má aktivní způsobilost (tedy způsobilost k právům a povinnostem – mohou být nositeli práv a povinností), ale chybí jí pasivní směnečná způsobilost ať už zcela nebo zčásti (tedy způsobilost k právním úkonům). Takové osoby se nemohou svými projevy vůle směnečně zavazovat. Jedná se například o nezletilce nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům.
- Podpisy nepravé. – Nepravými podpisy se myslí podpisy osob existujících, ale podepsané jinak bez snahy o napodobení. Tedy například pan Novák se podepíše místo pana Byrtuse, jeho jménem ale použije při tom svůj vlastní rukopis. Do této kategorie patří i padělané (zfalšované) podpisy, kdy se podepisující osoba snaží o co nejvěrohodnější napodobení podpisu někoho jiného.
- Podpisy vymyšlených osob. – Podpis osoby, která vůbec neexistuje, je smyšlená.
- Další podpisy výslovně neuvedené, které z nějakého důvodu nezavazují osoby. – Pod tyto podpisy půjde zařadit například případ, kdy zástupce podepíše zastoupeného tak, že se podepíše přímo jménem zastoupeného na směnce (v rozporu s čl. III § 3 odst. 1 ZSS), kdy se jedná o nepřípustný způsob projevu zastoupení nikoli o snahu padělání podpisu. Nelze zde ale přiřadit případy, kdy jednají nezmocnění jednatelé (čl. I. § 8 ZSS). V tomto případě totiž dojde ke vzniku závazkového vztahu mezi věřitelem a dlužníkem, když dlužníkem bude někdo jiný, než co z podpisu na směnce vyplývá (zavázána nebude zastoupená osoba, ale přímo zástupce).

V následující podkapitole bych chtěla podrobněji věnovat problematice absence podpisů a zfalšování podpisů, jako jedněch z nejfrekventovanějších vad podpisů, které se, dle mého názoru, v praxi objevují.

---

⁷⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 43-44.

3.1 Absence podpisu na směnce

Problematika absence podpisů na směnce je rozsáhlá, a je nutno ji rozebrat podle jednotlivých podpisů na směnce se vyskytujících a podle osob podepisujících se na směnce. Je totiž velkým rozdílem, který z podpisů na směnce chybí.

Bezesporu nejdůležitějším podpisem je, mnohokrát zmíněný, podpis výstavce. Jak jsem již uvedla, podpis výstavce je podmínkou pro vznik směny. Bez podpisu výstavce je totiž „směnka“ pouhým listem papíru. Podpis výstavce je jediným podpisem na směnce, jehož absenci nelze prominout.

Dalšími podpisy mohou být podpisy příjemce směny, podpis avala, indosanta a další. Absence těchto podpisů na směnce nečiní směnce neplatnou ani nezanikají závazky z ní plynoucí. Pouze nedojde ke změně dlužníka, ale dlužníkem zůstane ten, jehož podpis na směnce uveden.

Co se týče podpisu právnických osob na směnce, tak pokud je právnická osoba výstavcem směny, a u podpisu výstavce je pouze razítko firmy, nikoli podpis osoby, která je oprávněna v záležitostech směnek jednat, jedná se o absenci podpisu výstavce, a tedy směnce nevznikne. Pokud ovšem podpis osoby jednající za právnickou osobu se na směnce nechybí, ale chybí razítko firmy, v tomto případě již směnce vznikla, ale nezavazuje právnickou osobu, ale dlužníkem v této situaci bude osoba jednající za právnickou osobu jako fyzická osoba.⁸⁰ Toto, jedno z mnoha, rozhodnutí soudu ve věci podpisu právnické osoby na směnce je, myslím si, více než logické. Je třeba rozlišit, kdy jedná fyzická osoba sama za sebe, a kdy jedná za právnickou osobu. Proto je v jejím zájmu, aby si v tomto ohledu dávala pozor, a pokud jedná za právnickou osobu, tak aby dbala na označení této právnické osoby u jejího podpisu, jakožto jednatele.

Je zde potřeba také zmínit problematiku podpisu statutárního orgánu zavazující právnickou osobu. Zmocnění statutárního orgánu najdeme primárně v zákoně (obchodní zákoník), ale okruh záležitostí může být rozšířen v zakládací listině nebo zřizovací smlouvě, popřípadě ve stanovách. Zde je také upraven způsob, jakým může statutární orgán jednat navenek. Zda k zavázání právnické osoby postačí podpis pouze jednoho člena statutárního orgánu nebo je potřeba podpisu všech jeho členů, popřípadě podpisy jen některých členů, přičemž musí být konkrétně uvedeno kterých. Jak z obchodního zákoníku vyplývá, statutární orgán může být kolektivním orgánem, ale také se může skládat pouze z jedné osoby. V případě monokratického statutárního orgánu nebude činit podpis statutárního orgánu takové problémy, jako v případě kolektivního orgánu, protože zde bude jasné, že ke směnce závazání právnické osoby bude potřeba podpisu pouze této jedné osoby, jakožto statutárního orgánu.

---

⁸⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 25. 3. 1997, sp.zn. 5 Cmo 615/1995.

Podpis statutárního orgánu nelze podřadit pod zastupování podle čl. I. § 8 ZSŠ. Buď podpisy osob jsou podpisem statutárního orgánu, a z tohoto právního úkonu vyplývá, že jednal statutární orgán, a toto jednání vždy zavazuje právnickou osobu, nebo v opačném případě vůbec o jednání statutárního orgánu nejde (např. při podpisu jen jednoho člena statutárního orgánu ze dvou potřebných, nebo z jednání nevyplývá, že jedná statutární orgán), a zde musíme posuzovat, zda osoby, které se na směnku podepsaly, nejednaly podle jiného zákonného nebo smluvního zmocnění. Pokud nejednaly, pak se s největší pravděpodobností jednalo o exces.⁸¹ Tedy za „absenci podpisu“ lze považovat také skutečnost, kdy se místo potřebných dvou členů statutárního orgánu podepíše pouze jeden člen⁸². V takovém případě, kdy jeden podpis člena statutárního orgánu chybí, nelze vůbec hovořit o jednání statutárního orgánu. Na daný případ bude dopadat ustanovení čl. I. § 8 ZSŠ, jak z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2004, sp.zn. 12 Cmo 187/2004 vyplývá. Vrchní soud v Praze ve svém odůvodnění uvádí, že: „Z hlediska smyslu a účelu normy je nutno vyložit čl. I. § 8 ZSŠ tím způsobem, že dopadá i na případy, kdy vedle osoby, podepisující směnku jménem jiného subjektu, byl k platnosti podpisu tohoto jiného subjektu potřebný ještě další podpis jiné osoby nebo více osob“. Pokud se podepíše pouze jeden člen statutárního orgánu a k tomu, aby se mohla právnická osoba směnečně zavázat je potřeba podpisů dvou či více členů statutárního orgánu, tímto podpisem jednoho člena statutárního orgánu se nezaváže právnická osoba, jak z výše uvedeného vyplývá, ale bude zavázán člen, jehož podpis je na směnce, jako fyzická osoba. Bude sám tedy odpovídat za splnění povinností ze směnky plynoucí.⁸³ Toto rozhodnutí je názorným případem, kdy jednotliví členové statutárního orgánu musí dbát na to, aby směnku podepsali skutečně ti, kteří tak učinit mají. Nemůžou spoléhat pouze na to, že jeden podpis k zavázání právnické osoby postačí, aniž by si tuto skutečnost ověřili v příslušných předpisech právnické osoby.

3.2 Problematika spojená se zfalšovanými podpisy na směnce

„Základním důvodem vzniku závazku směnečného dlužníka je jeho podpis na směnečné listině. Směnečná teorie i praxe věnují proto problematice podpisů prvořadou pozornost a je zcela přirozené, že otázky spojené s kvalitou podpisů na směnkách se přenáší také do soudního řízení. Mezi spornými otázkami kvality podpisů stojí na významném místě problém jejich

⁸¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 46.

⁸² Tento člen nemá jiné smluvní nebo zákonné zmocnění k jednání za právnickou osobu.

⁸³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 20.4.2004, sp.zn. 12 Cmo 187/2004. „Jestli-že místopředseda představenstva akciové společnosti, který nebyl oprávněn jednat za představenstvo samostatně (§ 191 odst. 1 obchodního zákoníku), podepsal za akciovou společnost směnku, stal se osobou směnečně zavázanou z uvedené směnky podle článku I. § 8 zákona směnečného a šekového č. 191/1950 S.“

pravosti.⁸⁴ Falešné podpisy, tedy podpisy, které ve skutečnosti nejsou podpisy osob na směnce vyznačených, tyto osoby nezavazují, což mimo jiné vyplývá z čl. I. § 7 ZSŠ. V případě padělaných podpisů nemůžeme hovořit ani o jednání nezmocněných osob, které by se dalo podřadit pod čl. I. § 8 ZSŠ. Tedy z falešných (padělaných) podpisů nejsou zavázány osoby na směnce vyznačené, jejichž podpis byl zfalšován, ani osoby, které podpis padělaly. Zfalšování podpisu se však namítá až před soudem v námitkovém řízení, dříve se tedy padělání podpisů nezkoumá. Problém totiž nastává až v případě, kdy majitel směnky předloží směnku směnečnému dlužníkovi a požaduje po něm zaplacení směnečné sumy. Až tehdy zpravidla dlužník zjistí, že jeho podpis byl zfalšován a on o ničem nevěděl.

V praxi můžeme najít dva příklady padělání podpisů, a to konkrétně padělání podpisu osoby skutečně vyznačené na směnce (tedy snaha o napodobení podpisu osoby, vyznačené na směnce, jinou osobou) anebo podpis osoby, vyznačené na směnce, se snahou o takové podepsání listiny, které by mohlo být později u soudu napadeno pro pravost.

Pravost, popřípadě zfalšování, podpisů se namítá dlužníkem (žalovaným) až v řízení před soudem (v tzv. námitkovém řízení), které je vůči soudním řízením v civilních a obchodních věcech řízením speciálním, a uplatňují se v něm zvláštní pravidla. Soudní řízení ve věcech směnečných je upraveno v občanském soudním řádu. Majitel směnky se na soud obrací až v okamžiku, kdy mu nebyla směnečná suma dlužníkem zaplácena při předložení směnky dobrovolně.

3.2.1 Směnečné rozkazní řízení

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ) poskytuje věřiteli (majiteli směnky) ochranu před dlužníkem, který dobrovolně nesplnil svou povinnost, ke které se směnečně zavázal. Toto řízení se rozpadá do dvou fází, přičemž první fáze je vždy, pokud dojde návrh věřitele soudu, druhá fáze již následovat za určitých podmínek nemusí. První fáze je řízení rozkazní, na jehož konci je vydání směnečného platebního rozkazu. Směnečné rozkazní řízení může být zahájeno jen na návrh věřitele. Podle ustanovení § 175 odst. 1 OSŘ: „Předloží-li žalobce v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva, vydá na jeho návrh soud směnečný (šekový) platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do tří dnů zaplatil požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Směnečný (šekový) platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného. Nelze-li návrhu na vydání platebního rozkazu vyhovět, nařídí soud jednání.“ V této fázi soud

---

⁸⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 8, str. 267.

rozhodne na základě listiny, která osvědčuje skutečnost, že zde je nesplněná povinnost, na kterou má věřitel nárok (tedy směnka). Soud se tedy neopírá pouze o tvrzení věřitele, že má nárok na splnění povinnosti, ale má v rukou také listinu, která tuto skutečnost osvědčuje. Soud v této fázi nezkoumá rozhodné skutečnosti, neprovádí dokazování, není zde ani jednáno s účastníky. Pouze na základě předložených osvědčení a na základě návrhu věřitele, po splnění požadavků stanovených v § 175 OSŘ, vydá směnečný platební rozkaz. Jako obrana dlužníka proti směnečnému platebnímu rozkazu slouží námitky, které musí být podány včas a musí být odůvodněné. Námitky neruší směnečný platební rozkaz, pouze odkládají jeho právní moc a jeho vykonatelnost. Právě v námitkách lze mimo jiné uvést nedostatky listin, předložených věřitelem. Nevýhodou je, že námitky uplatněné dlužníkem nemusí být skutečně důvodné, a tedy lze podat i námitky, které se později ukážou jako nepravdivé a pouze pozdržují právní moc rozhodnutí. Toto je dle mého názoru trochu nešťastné řešení, protože dlužníci se v mnoha případech snaží zprostit povinnosti zaplatit směnečnou sumu za každou cenu. Podáním této námitky, která nemá opodstatnění, se pouze prodlužuje splatnost nároku věřitele a dojde ke „zbytečnému“ námitkovému řízení, kdy soud musí pracně zjišťovat důvodnost takovéto námitky. Jedná se o neefektivní vynaložení nákladů soudního řízení a nevhodné prodlužování výkonu směnečného platebního rozkazu. Myslím si, že pokud dlužník úmyslně podá takto bezdůvodnou námitku, měla by s tím být spojená určitá sankce. Otázkou ale je, jak by soud zjišťoval, že dlužník toto učinil skutečně úmyslně a nejednal tak ze svého přesvědčení o tom, že námitka je skutečně důvodná.

Druhy námitek, které je možné podat proti směnečnému platebnímu rozkazu, nejsou nikde vymezeny, protože jich je velké množství. Námitky ale můžeme rozdělit podle určitých kritérií, a to podle toho, kdo je může uplatnit a vůči komu mohou být uplatněny, na námitky relativní a námitky absolutní (vůči majiteli listiny, věřiteli). Absolutní námitky se týkají listiny samotné. V praxi známe více méně dva druhy absolutních námitek a to námitku směřující na platnost směnky (pokud trpí směnka formálními vadami, tzn., že nemá všechny podstatné náležitosti v zákoně uvedeném) a námitka směřující na skutečnost, že směnka již byla v datu své splatnosti uhrazena osobou, která tak měla učinit (dlužníkem).⁸⁵ Relativních námitek je celá škála, některé se také týkají samotné směnečné listiny, ale patří zde také námitky tzv. kauzální⁸⁶. O relativní námitku půjde také v případě vady podpisu, přičemž tuto námitku může uplatnit pouze osoba, o jejíž podpis se bude jednat. Je zde na místě zmínit, že i v případě vady podpisu lze použít námitku absolutní, a to jedině v případě podpisu výstavce. Tato skutečnost vyplývá z důležitosti tohoto

⁸⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, s. 480-486.

⁸⁶ Kauzální námitky jsou takové, které lze uplatnit pouze mezi účastníky kauzálního vztahu, tedy původním věřitelem a dlužníkem.

podpisu na směnce. Jedním z hlavních rozdílů, které spatřuji mezi námitkami absolutními a námitkami relativními je skutečnost, že námitky absolutní směřují vůči směnce samotné a popírají její obsah a směnečný závazek v ní vtělený. Naopak relativní námitky nesměřují přímo na směnku nebo směnečný vztah, ale snaží se poukázat na skutečnost, že mimo směnečný vztah existuje určitá okolnost, pro kterou nelze řádně požadovat výkon směnečného práva.

Je potřeba si uvědomit, že vydání směnečného platebního rozkazu je jediným možným rozhodnutím, které lze ve směnečném rozkazním řízení vydat. Je to tedy jediný možný způsob, jak lze rozhodnout o předmětu řízení, tedy o zaplacení nároku, který ze směnky vyplývá. Ani podáním námitek nelze toto rozhodnutí zrušit. Po podání odůvodněných námitek je směnečný platební rozkaz stále platný, pouze se odsune jeho právní moc. Námitkami nelze rozhodnutí o směnečném platebním rozkazu změnit, a tedy rozhodnout o žalobě (zaplacení směnečné sumy na návrh věřitele) negativně a nelze ani v námitkovém řízení žalobu zamítnout. Jediné možné řešení je zrušení směnečného platebního rozkazu pomocí rozsudku o zrušení směnečného platebního rozkazu. Je nutné podotknout, že směnečný platební rozkaz jako rozhodnutí zakládá překážku *res iudicata*, tedy zakládá překážku věci rozsouzené, a nelze již tedy ve stejné věci rozhodnout. Na rozdíl od toho, rozsudek o zrušení směnečného platebního rozkazu tuto překážku nezakládá, tudíž lze stejný nárok uplatnit znova mezi stejnými účastníky ve stejném rozsahu při uvedení stejných rozhodných skutečností.⁸⁷

Důležitou otázkou v řízení před soudem bude, na kterém z účastníků leží břemeno tvrzení a břemeno důkazní. V souvislosti se zásadou koncentrace řízení uplatňovanou ve směnečném řízení je důkazní břemeno ohledně vznesených námitek na žalovaném, tedy osobě směnečně zavázané. Významným průlomem z této zásady je rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 21.12.2009, sp.zn. 29 Cdo 3478/2007, který změnil dosud užívaný a zaběhlý systém co se týče dokazování padělaného (nepravého) podpisu, a rozdělil odborníky na směnečnou problematiku na dva tábory. Na ty, kteří s rozhodnutím Nejvyššího soudu plně souhlasí, a na ty, kteří jsou zásadně proti.

Ráda bych nejprve přiblížila skutkový stav projednávané věci. Žalovaná namítala padělání podpisu na předmětné směnce a snažila se o zproštění povinnosti zaplacení směnky. Jak později z dokazování vyplynulo, jednatel žalované se podepsal úmyslně jinak, aby později mohl podpis napadnout a označit ho za nepravý. Jak vyplývá ze znaleckého posudku z oboru písmoznalectví – ruční písmo, který byl vyžádán kvůli prověření pravosti podpisu, nebylo možné jednoznačně říci, zda se skutečně v daném případě jednalo o padělek bez snahy o napodobení skutečného (pravého) podpisu žalované anebo zda se jedná o pravý podpis, avšak záměrně pozměněný, aby

---

⁸⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 8, str. 271.

později mohl být tento podpis z hlediska pravosti popřen. Nebylo možné tedy jednoznačně prokázat, zda podpis na směnce patří či nepatří jednatelem žalované. Hlavní otázkou Nejvyššího soudu bylo, kde leží důkazní břemeno při dokazování nepravého podpisu.

V prvé řadě je třeba zmínit, že v souvislosti s §134 OSŘ, je směnka listinou soukromou. Jak rozhodnutí Nejvyššího soudu v Praze, ze dne 10. 10. 2000, sp.zn. 22 Cdo 2670/98, říká: „Pro posouzení soukromé listiny jako důkazního prostředku je významná její pravost a pravdivost. Listina je pravá, pochází-li od vystavitele a je jím též podepsána.“ Obecně pro soukromé listiny platí, že důkazní břemeno leží na té straně sporu, která ze skutečností, které jsou v listině uvedeny, plynou příznivé důsledky. Je ovšem otázkou zda lze směnku považovat za „obyčejnou“ soukromou listinu nebo je směnku třeba posuzovat odlišně vzhledem na speciální úpravu řízení před soudem. Pokud bychom vycházeli z obecného, tak by bylo na žalobci, aby dokázal, že podpis na směnce je pravý. Nejvyšší soud se ve svém výše citovaném rozhodnutí zabývá dvěma základními otázkami, a to otázky důkazního břemene ve věci pravosti podpisu na směnce a druhou otázkou je pak postavení účastníků v námitkovém řízení o pravosti podpisu.

Ve standardní soudní praxi bylo donedávna uplatňováno, jak z usnesení Vrchního soudu v Praze, ze dne 13.1.2006, sp.zn. 12 Cmo 233/2005 vyplývá, že břemeno důkazní leží na směnečném dlužníkovi, a tedy je na něm, aby v námitkovém řízení prokázal skutečnosti, které tvrdí ve své námitce, tedy že podpis na směnce není pravý.⁸⁸ Platilo totiž, že pokud žalobce předloží, podle § 175 odst. 1 OSŘ, v prvopise směnku, o jejíž pravosti není důvod pochybovat (předloží formálně platnou směnku), na základě toho vydá soud směnečný platební rozkaz, má se za to, že tímto žalobce unesl své důkazní břemeno, které měl v řízení o vydání směnečného platebního rozkazu. Pak je pouze na žalovaném, zda podá proti takovému rozhodnutí námitky a tvrzení, která v těchto námitkách uvede, musí prokázat on. Tuto zaběhlou praxi Nejvyšší soud vyvrací a poukazuje na skutečnost, že směnka je listinou soukromou, a že pravost takovéto listiny musí být dokazována. Ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud dospěl k závěru, že „břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně pravosti listiny je na tom účastníkovi, který ze skutečností na listině uvedených vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky“⁸⁹, tedy že povinnost dokazovat ve věci pravosti podpisu má žalobce.

S rozhodnutím Nejvyššího soudu plně souhlasí JUDr. Jan Lasák, a poukazuje na skutečnost, že v předešlé praxi byla na dlužníka kladena důkazní povinnost, že směnku nepodepsal, tedy musel provést negativní důkaz. Bylo zcela běžné, že při zdařilejším pokusu

---

⁸⁸ „Tvrdí-li směnečný dlužník, že směnku nepodepsal, má důkazní povinnost k tomuto tvrzení směnečný dlužník a není na majiteli směnky, aby prokazoval opak. Pokud je neunes, pak bude ponechán směnečný platební rozkaz v platnosti, případně bude žalobě o zaplacení směnky vyhověno, nebyl-li směnečný platební rozkaz vydán.“

⁸⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Praze, ze dne 21.12.2009, sp.zn. 29 Cdo 3478/2007.

zfalšovaného podpisu znalec nevyslovil, že se jedná o zfalšovaný podpis, ale v mnoha případech připustil pouze jeho pravděpodobnost. Dlužník byl tedy, podle JUDr. Lasáka, ve velké nevýhodě a ve většině případů důkazní břemeno neunesl, a tedy směnku musel zaplatit. JUDr. Lasák spatřuje zejména rozpor mezi požadavkem provedení negativního důkazu dlužníkem a právem na spravedlivý proces. Výhodu také spatřuje v nákladech, které jsou nutné na vynaložení prokázání zfalšovaného podpisu. V případě důkazního břemene dlužníka, se musely vystavovat finančně náročné znalecké posudky, které jednoznačně nestanovily, zda se jedná o zfalšovaný podpis a další důkazy k prokázání toho, co dlužník neudělal, byly skoro nemožné. Oproti tomu je věřitel v jakési výhodě při obstarávání důkazů, protože je pro něj mnohem jednodušší, opatřit si důkazy, že dlužník směnku skutečně podepsal (např. zajištění účasti svědků pro podpisu směnky).⁹⁰ S tvrzením JUDr. Lasáka ohledně vysokých nákladů na znalecké posudky, které ve většině případů jednoznačně nevyslovily, zda se jedná o padělek či nikoli, souhlasím. Dlužník je zde v určité nevýhodě, ale na druhou stranu, musíme dbát na ochranu práv věřitele. Pokud má věřitel platnou směnku, tak nevidím důvod, proč by měl dokazovat pravost podpisu dlužníka, když tento majitel směnky nemusí být původní, a vůbec při podpisu směnky nemusel být. Myslím si, že stejně tak, jak JUDr. Lasák tvrdí, že věřitel si může opatřit důkazy o podpisu směnky dlužníkem, tak si podle mého názoru může opatřit tyto důkazy také dlužník. Při podpisu směnky mohou být přítomni svědci, nebo k podpisu směnky může dojít před notářem či advokátem. Je ale také pravdou, že pokud podpis dlužníka zfalšovala jiná osoba, tak důkazy o tomto podpisu nemá, ale v tomto případě si může zase obstarat takové důkazy, které potvrdí, že v určité době na předmětném místě nebyl či nemohl být.

Naopak ostře proti tomuto rozhodnutí Nejvyššího soudu vystupuje, již několikrát zmíněný, JUDr. Kovařík, s jehož názory v této věci souhlasím. Jeho názor na danou problematiku se v následujícím pokusím nastínit. V první řadě se zamýšlí nad otázkou obecných soukromých listin a směnky. Základním rozdílem mezi obecnými závazkovými vztahy a směnkou je ten, že účastníci běžného závazkového vztahu se znají a jen zřídka dochází ke změně účastníků závazkového vztahu. Je třeba se zamyslet nad podstatou a funkcí cenných papírů, a tedy i směnky. Základní podstatou cenných papírů je jejich oběžná povaha a tedy převoditelnost. Skutečnost, že právo v nich inkorporované lze rychle přeměnit do likvidní podoby, činí směnky (cizí papíry) tak atraktivní. Aby tento systém ale mohl fungovat, a tedy docházelo k rychlé směně práva v cenných papírech za jinou likvidnější hodnotu, je potřeba zajistit ochranu zájemcům o takovéto cenné papíry. Je potřeba zajistit, aby tito zájemci nebyli později vystaveni velkým rizikům při realizaci práva v cenném papíru zakomponovaném.

---

⁹⁰ LASÁK, Jan. K důkaznímu břemenu ohledně pravosti podpisu na směnce. *Právní fórum*. 2010, č. 5, str. 229.

„V podstatě se jedná o to, zda v souvislosti s dokazování zfalšovaného podpisu, budeme více hájit zájmy vlastníka směnky nebo zájmy dlužníka.⁹¹ Je zřejmé, že pokud se přikloníme k jedné nebo druhé straně, tak pokaždé bude jedna strana v nevýhodě. Na jedné straně bude dlužník, který směnku nepodepsal a i přesto musí zaplatit, a na druhé straně bude věřitel, který za směnku řádně zaplatil, a neobdrží plnění ze směnky plynoucí. V této situaci je potřeba ale také myslet na řádné fungování trhu s cennými papíry a zejména pak na ochranu důvěry v listiny při obchodování. Toto dilema, zda více chránit dlužníka nebo věřitele se zabývá rozhodnutí Váž 12452, které konstatuje, že „Námítka, že podpis na směnce byl podvodně vylákán, jest námitkou relevantní, již nelze uplatňovat proti poctivému majiteli směnky.“⁹² Pokud by se měl JUDr. Kovařík s rozhodnutím Nejvyššího soudu souhlasit, pak by bylo podle něj nezbytné, aby se do ZSŠ nebo do zákona o cenných papírech vložilo ustanovení, které by vyžadovalo úředně ověřené podpisy na listinných cenných papírech (směnkách), čímž by mohla být navrácena ztracená jistota věřitelů v cenné papíry.

Dalším argumentem, který JUDr. Kovařík zmiňuje, je skutečnost, že žalobce po vydání směnečného platebního rozkazu drží v ruce meritorní rozhodnutí a je tedy pouze na žalovaném, zda se mu toto rozhodnutí podaří zvrátit či nikoli. Je tedy nepochopitelné a dovolím si říct i nesmyslné, aby žalovaný pouze vznesl nějakou námitku a žalobce pak musel pochybnosti z těchto námitek prokazovat.

Já se s názorem Nejvyššího soudu také nesouhlasím a to z několika důvodů. Prvním je skutečnost, že nevidím smysl v tom, aby se posuzovaly námitky pravosti podpisu a jiné námitky žalovaných odlišně, tedy že v prvním případě důkazní břemeno leží na žalobci, v druhém případě pak na žalovaném. Myslím si, že nelze uplatňovat jiné zásady pro námitky pravosti podpisu, vždyť se jedná přeci také o námitku žalovaného. Dalším důvodem proti rozhodnutí Nejvyššího soudu je, poněkud absurdní situace, že by mohlo dojít ke zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu a to pouze z důvodu, že žalobce neunesl své důkazní břemeno, protože nevyvrátil pochybnosti o pravosti podpisu žalovaného. Myslím si, že v této situace je pozice věřitele zcela ochromena. Představme si případ, kdy žalovaný podá námitku pro nepravost podpisu, přičemž se o jeho podpis bude jednat, ale bude pouze vyčkávat, zda žalobce prokáže či nikoli, že se skutečně jedná o podpis žalovaného. Popřípadě nastane situace, kterou řešil Nejvyšší soud, tedy že žalovaný se na směnku sice podepsal, ale úmyslně svůj podpis zkomolil, aby ho později mohl napadnout a mohl se zprostit povinnosti zaplatit. Majitel směnky tedy bude mít v rukách platnou směnku, po podání návrhu bude mít směnečný platební rozkaz, ale ani v této

---

⁹¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 8, str. 269.

⁹² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H Beck, 2011. s. 87.

chvíli si nemůže být jistý, že za směnku skutečně dostane zapláceno, pokud nemá dostatek důkazů, že na směnce je opravdu dlužníkův podpis. To si myslím bude činit směnku velmi nejistým zajišťovacím a platebním prostředkem a bude se možná postupně upouštět od jejího užívání. Pokud budeme chtít zachovat užívání směnky jako jistého zajišťovacího institutu, budeme muset zlepšit postavení majitele směnky a v toho ohledu bude potřeba učinit potřebné kroky, které předejdou nepříjemným situacím ve fázi námitkového řízení. Zde by se nabízelo několik řešení, kupříkladu zákonné stanovení úředního ověřování podpisů dlužníků nebo přítomnost svědků při podpisu.

Závěr

Směnky jsou listinnými cennými papíry, které jsou charakterizovány několika vlastnostmi a to⁹³:

- Směnky jsou výlučně listinné, přičemž jejich zaknihování zákon o cenných papírech nepřipouští.
- Směnky jsou dlužnické cenné papíry, které vždy znějí na určitou peněžitou částku, protože nepeněžité plnění u směnek není možné.
- Směnky jsou vydávány individuálně. Hromadná emise u směnek není možná.
- Jsou abstraktními cennými papíry, protože směnečné závazky nejsou vázány na určitý důvod. Důvod vzniku směnky samozřejmě existuje, ale není rozhodný.
- Jsou přísně formalizovanými cennými papíry, protože jejich platnost určují přesně stanovené formální znaky - náležitosti nikoli pravdivost obsahu.
- Jsou cennými papíry nespornými, to znamená, že zvýhodňují jejich majitele tím, že nemusí prokazovat existenci práva na plnění ze směnky, ale pouhá skutečnost, že je osoba majitelem platné směnky, je důvodem pro právo na plnění.

Jak můžeme vidět, tak problematika směnek není tak jednoduchá, jak se na první pohled může zdát. Je potřeba dát si pozor na striktní dodržení podstatných náležitostí, aby směnka vůbec v praxi obstála jako platná.

Mým cílem bylo poukázat na důležitost jednotlivých podpisů na směnce. Nejdůležitějším podpisem, jako základním elementem směnky, je podpis výstavce. Další podpisy na směnce mají ale také své určité místo ve směnečných vztazích. Aby jednotlivý podpis byl schopen určitou osobu zavázat, musí být jak formálně tak materiálně platný. Ačkoli se v praxi můžeme setkat s různě vadnými podpisy, ve své práci jsem se zaměřila hlavně na problematiku absence a zfalšování podpisů.

Problematika důkazního břemene u námitek pravosti podpisů, které jsem se z velké části věnovala ve třetí kapitole práce, je, dovoluji si konstatovat, rozporuplná. Je na každém z nás, ke kterému z názorů v práci nastíněných se přikloníme. Dle mého úsudku by možná nejlepším řešením bylo, pokud by si důkazy o podpisu dlužníka na směnce obstaraly obě strany. Může zde ale nastat problém v případě důkazu přítomnosti svědka u podpisu. Jednak svědek může zemřít, a důkaz o podpisu již tedy nemáme, nebo pokud směnka změní majitele, tak ten již u tohoto podpisu nebyl, a tudíž nemusí brát důkaz svědecké výpovědi za průkazný. Proto by se bylo potřeba nad tímto možným řešením hlouběji zamyslet a určitým způsobem ho popřípadě zakotvit

---

⁹³ MARČANOVÁ, Jana. *Kapitoly ze směnečného a šekového práva*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 1996. s. 9-12.

do zákonné úpravy. Za zcela průkazné důkazy by, dle mého názoru, mohly být brány úředně ověřené podpisy. Pokud by se ale jednalo pouze o fakultativní možnost, myslím si, že mnoho účastníků směnečného vztahu by tuto možnost nevyužilo a i nadále by přetrvávaly problémy s dokazováním pravosti podpisu u soudu. Proto by bylo možná vhodné začlenění nutnosti ověření podpisu dlužníka na směnce do zákonné úpravy.

Samotnou mě překvapila zákonná úprava směnek. Ačkoli se jedná o zákon z roku 1950, který se může jevit jako zastaralý, zejména s ohledem na skutečnost, že byl novelizován pouze dvakrát, tak opak je pravdou. Zákon směnečný a šekový vychází z velké části z ženevských úmluv, které jsem zmínila v úvodu práce, a je, dovoluji si tvrdit, velmi dobře zpracovaný. Vzhledem k vývoji moderní společnosti a vývoji směnečné judikatury, si myslím, že by v něm mohly být provedeny určité změny a doplnění, zejména v oblasti problematiky podpisů, jejichž úprava v zákoně je nedostatečná a v určitých směrech chybí úplně.

Na závěr bych chtěla konstatovat, že téma směnek obecně je velmi rozsáhlé, a jeho obsah byl tématem již mnoha odborných prací. Mou snahou bylo ucelené zpracování problematiky podpisů na směnce se snahou o přiblížení této problematiky i laické veřejnosti. V práci jsem vytyčila největší problémy, které souvisí s absencí podpisů a zfalšováním podpisů, které jsem podložila nejnovějším, dovoluji si říci velmi překvapivým, rozhodnutím Nejvyššího soudu k problematice zfalšování podpisu, které prolomilo zásadu koncentrace řízení, dosud používanou ve směnečném řízení ohledně pravosti podpisu. Proto doufám, že má práce bude v této oblasti přínosem.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C.B.Beck, 2011, 642 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. 447 s.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 190 s.
- HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podrubé aneb „Slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech“*. 1. vydání. Brno: ECON publishing, s.r.o., 2005, 293 s.
- KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 419 s.
- BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 548 s.
- CHALUPA, Radim. *Základy směnečného práva*. 2. vydání. Praha: Linde, 2008. 319 s.
- KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. vydání. Praha: Aspi, 2007. 523 s.
- MARČANOVÁ, Jana. *Kapitoly ze směnečného a šekového práva*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů, 1996. 210 s.

Články v odborných časopisech:

- KOVAŘÍK, Zdeněk. Některé problémy směnečných podpisů. *Obchodní právo*. 2003, č. 5, str. 6-18.
- SOKOL, Tomáš. Podpis, jeho podstata a role při právních úkolech. *Právní rádce*. 2004, č. 12, str. 4-8.
- KRÁLIKOVÁ, Olga. Formální náležitosti směnky a směnečných prohlášení v aktuální směnečné judikatuře. *Obchodní právo*. 2001, č. 12, str. 8-17.
- LASÁK, Jan. K důkaznímu břemenu ohledně pravosti podpisu na směnce. *Právní fórum*. 2010, č. 5, str. 229-232.
- KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 8, str. 267-304.
- SMEJKAL, Vladimír, SOKOL, Tomáš. Podpisy na papíře a digitálně. *CHIP*. 1996, č. 12, str. 40-43.

Právní předpisy:

- Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 591/1992 Sb., zákon o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/ 1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 25.3.1997, sp.zn. 5 Cmo 615/1995
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 14.5.1996, sp.zn. 5 Cmo 448/1995
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.3.2002 sp.zn. 29 Cdo 2074/2000
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, ze dne 6. 6. 2005, sp.zn. 12 Cmo 15/2005
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2004, sp.zn. 12 Cmo 187/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 21. 12. 2009, sp.zn. 29 Cdo 3478/2007
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Praze, ze dne 10. 10. 2000, sp.zn. 22 Cdo 2670/98
- Usnesení Vrchního soudu v Praze, ze dne 13.1.2006, sp.zn. 12 Cmo 233/2005
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze, ze dne 4. 4. 1995, sp. zn. 5 Cmo 308/94

Internetové zdroje:

- www.epravo.cz
- www.ipravnik.cz
- www.zakonyprolidi.cz
- www.nsoud.cz

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá tématem směnek, konkrétně podpisů, které se na směnce vyskytují. Je potřeba si uvědomit, že ne každý podpis na směnce má stejnou váhu, přičemž ale každý podpis hraje na směnce určitou roli. Podpis výstavce je podstatnou náležitostí směnky, a tedy jeho absence na směnce znamená neplatnost směnky. Další podpisy již na směnce nejsou zákonem, pod sankcí neplatnosti, vyžadovány, ale mají na směnečný závazek vliv. Hlavním cílem práce bylo poukázat na problémy, které se mohou vyskytnout v souvislosti s podpisy, zejména jsem se zaměřila na absenci a zfalšování podpisů.

Práce je rozdělena do tří kapitol, které se dále člení na podkapitoly a oddíly pro lepší přehlednost práce.

První kapitola z velké části vychází ze zákonné úpravy směnek. Pojednává o směnce obecně, a poté se zabývá jednotlivými podstatnými náležitostmi směnky cizí i směnky vlastní. Okrajově se zde věnují také problematice nepodstatných náležitostí směnky.

V druhé kapitole se zamýšlím nad funkcí podpisu jako právního úkonu a na funkci podpisu na směnce. Dále rozebírám materiální a formální platnost podpisu, a v závěru poskytuji výčet podpisů, které se na směnce mohou objevit, a nastiňuji problémy, které s těmito podpisy mohou být spojeny.

Třetí kapitola je zaměřena na vady podpisu, zejména na absenci podpisu a zfalšování podpisu. Z velké části se zde věnují problematice dokazování pravosti podpisu v námitkovém řízení. Porovnávám zde názory odborníků spolu s rozhodnutími Nejvyššího soudu.

Summary

This diploma thesis is deal with Bill of Exchange, specially it is focused on signatures, which can occured at Bill of Exchange. It should be noted that each signature has different importace, but all of them have some sense to be on Bill of Exchange. Signature of the Issuer is one of the essetial propriety of the Bill of Exchange. The absence of signature of the Issuer cause in all cases that Bill of Exchange is invalid. The another signatures aren't required by law so their presence on the Bill of Exchange isn't obligatory. The main aim of this diploma thesis was pointed out problems with are conected with signatures on the Bill of Exchange, especially absence of signature and falsification of signature.

This thesis is divided into three chapters, which is further divided into subchapters and sections for better clarity of thesis.

The first chapter is largely based on legal framework. It si about Bill of Exchange generally, then it is told about all essetial proprieties both Bill of Exchange and promisory note. Irrelevant elements are mentioned marginally.

In the second chapter is described function of signature as a legal action and then it is about function of signature on Bill of Exchange. In this chapter I analysed material and formal substance of signature. In the end of the second chapter I enumerated signatures, which can be written on Bill of Exchange and I outlined the problems, which can occured in connection with this signatures.

The third chapter is focused on defects of signatures, especially absence of signature and falsification of signature. In the most part of this chapter I analysed the problem of proving the authenticity of signature in proceeding. There I compared the views of experts and the judgements of the High Court.

Klíčová slova

Směnka
Podstatné náležitosti směnky
Podpis na směnce
Materiální povaha podpisu
Formální povaha podpisu
Vady podpisů
Absence podpisu
Padělání podpisu
Zfalšování podpisu

Keywords

Bill of Exchange
Essential Propriety of the Bill of Exchange
Signature on the Bill of Exchange
Material Substance of Signature
Formal Substance of Signature
Defects of Signature
Absence of Signature
Forging of Signature
Falsification of Signature